

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

Promocijas darba
kopsavilkums

Summary of
Doctoral Thesis

Kitija Balcare

**SKATUVES MĀKSLA
EKOKRITIKAS DISKURSĀ:
EKOTEĀTRIS LATVIJĀ
21. GADSIMTĀ**

**PERFORMING ARTS
IN THE DISCOURSE OF ECOCRITICISM:
ECOTHEATRE IN LATVIA IN 21ST CENTURY**

Rīga 2025

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

HUMANITĀRO ZINĀTŅU FAKULTĀTE

Kitija Balcare

**SKATUVES MĀKSLA EKOKRITIKAS
DISKURSĀ: EKOTEĀTRIS LATVIJĀ
21. GADSIMTĀ**

PROMOCIJAS DARBA KOPSAVILKUMS

zinātniskā doktora grāda (Ph. D.) iegūšanai
humanitārajās un mākslas zinātnēs,
mākslas zinātņu nozarē
Apakšnozare: teātra un kino vēsture un teorija

Rīga 2025

Promocijas darbs izstrādāts Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātē laika posmā no 2021. gada augusta līdz 2025. gada augustam.

Valsts pētījumu programmas “Latvijas kultūras – resurss valsts attīstībai” (2023–2026) projekts “Latvijas kultūras ekosistēma kā resurss valsts izturētspējai un ilgtspējai” / CERS Nr. VPP-MM-LKRVA-2023/1-0001 (18.09.2023.–30.08.2024.)

Finansē
Eiropas Savienība
NextGenerationEU

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

Atvešelošanas un noturības mehānisma projekts “Latvijas Universitātes iekšējā un ārējā konsolidācija” Nr. 5.2.1.1.i.0/2/24/1/CFLA/007 (01.09.2024.–25.11.2025.)

Darbs sastāv no ievada, trīs nodaļām, secinājumu daļas, nobeiguma, bibliogrāfijas un trīs pielikumiem.

Darba forma: disertācija mākslas zinātņu nozarē, teātra un kino teorijas un vēstures apakšnozarē.

Darba zinātniskā vadītāja: **Līga Ulberte**, *Dr. art.*, profesore, Latvijas Kultūras akadēmija.

Darba recenzenti:

- 1) **Benedikts Kalnačs**, *Dr. habil. philol.*, vadošais pētnieks, LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts;
- 2) **Janīna Kursīte-Pakule**, *Dr. habil.*, profesore, Latvijas Universitāte;
- 3) **Lauma Mellēna-Bartkeviča**, *Ph. D.*, pētniece, Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija.

Promocijas darba aizstāvēšana notiks Latvijas Universitātes Valodniecības un literatūrzinātnes un mūzikas, vizuālo mākslu un arhitektūras nozaru promocijas padomes atklātā sēdē, kas norisināsies 2025. gada 25. novembrī plkst. 17.00 Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātē, Rīgā, Visvalža ielā 4a.

Ar promocijas darbu un tā kopsavilkumu var iepazīties Latvijas Universitātes Doktorantūras skolā, Rīgā, O. Kalpaka bulvārī 4.

LU Mūzikas, vizuālo mākslu un arhitektūras nozaru promocijas

padomes priekšsēdētāja _____/Ausma Cimdiņa/

promocijas padomes sekretāre _____/Iveta Narodovska/

© Latvijas Universitāte, 2025

© Kitija Balcare, 2025

ISBN 978-9934-36-444-0

ISBN 978-9934-36-445-7 (PDF)

ANOTĀCIJA

Promocijas darbs ir pirmais sistemātiskais pētījums, kas pievēršas teātra izrāžu analīzei ekokritikas diskursā kontekstā ar vides konfliktiem. Balstoties posthumānisma teorētiskajos skatupunktos, izvērtēti ir skaidrota ekokritiskā tuvskatījuma pieeja izrāžu analīzē. Darbā ir izsekots ekoteātra ģenēzei kā saturā, tā formā, piedāvājot aptverošu ekoteātra kā teātra virziena definējumu un ietekmju un izpausmju skaidrojumu. Rezultātā promocijas darbā ir izstrādāta aptveroša ekoteātra sazarotības shēma un ir izvirzīti un padziļināti skaidroti ekoteātra izteiksmes līdzekļi un mākslinieciskie paņēmieni, tostarp laiktelpa un tās izkļiedētība, vieta un tās iedarbspēja jeb aģence, koprade un iekļaujošā daudzbalsība, ķermenis un tā iemiesotība, kā arī ekospektāciju modalitātes – humors, sēras, cerība. Mākslinieciskie paņēmieni ir skaidroti tuvskatītu ekoteātra izrāžu piemēros, tādējādi analizējot arī kopsakarības Latvijas un citu valstu teātra praktiķu pieredzē, tostarp pievēršoties ekoteātrim kā teātra mākslinieku vides aktīvisma izpausmei. Secināts, ka ekoteātris rada kolektīvās iedomātības telpu, kurā ir iespējams padziļināt ekoloģisko apzinātību, kas ir svarīgs priekšnoteikums vides aktīvisma veicināšanā.

Atslēgvārdi: ekoteātris, posthumānisms, ekoloģiskā apzinātība, ekoscenogrāfija, ilgtspēja skatuves mākslā, vides aktīvisms

SATURS

IEVADS	5
PĒTNIECISKAIS JAUTĀJUMS	9
PĒTĪJUMA STRUKTŪRA	10
PĒTĀMO AVOTU UN TEORĒTISKĀ IETVARA RAKSTUROJUMS	11
PROMOCIJAS DARBA REZULTĀTU APROBĀCIJA	13
EKOTEĀTRA ĢENĒZE UN DEFINĒJUMS	18
EKOTEĀTRA SAZAROTĪBAS SHĒMA	22
SECINĀJUMI	23
DISKUSIJA	26
PATEICĪBA	27
BIBLIOGRĀFIJA	57

IEVADS

“Ekoloģiskā krīze ir vērtību krīze,” tā jau 1994. gadā apgalvoja ekoteātra idejas aizsācēja amerikāņu teātra zinātniece Una Čauduri (*Una Chaudhuri*), uzskatot ka mākslai, tostarp teātrim, turpmāk būs nozīmīga loma vērtību pārvērtēšanā, lai risinātu globālus un lokālus ekoloģiskus izaicinājumus [Chaudhuri 1994: 26]. Norādot uz klimata pārmaiņu spēcīgajām ietekmēm un uz nepieciešamību pārvērtēt paradumus un rīcības, 2019. gada 5. novembrī 11 258 zinātnieki no 153 valstīm vienojās kopējā pozīcijā un izziņoja globālu ārkārtas situāciju klimata jomā [Ripple et al. 2019: 8-11], ko jau 2019. gada 29. novembrī atzina arī Eiropas Parlaments, uzsverot 2050. gadam izvirzīto mērķi par klimatneitralitāti Eiropā¹.

Eiropas Teātra konvencija (*European Theatre Convention*), pulcējot forumā pārstāvjus no 60 Eiropas teātriem, 2023. gada maijā Polijas pilsētā Opolē nāca klajā ar kolektīvu pozīciju, definējot nākamo desmitgažu trīs lielākos izaicinājumus: 1) demokrātijas un starptautiskās sadarbības un teātra nozīmes stiprināšana (*democracy, international collaboration and power of theatre*); 2) ilgtspēja un zaļā pāreja (*green transition*); 3) digitālā gatavība (*digital readiness*). Šie uzstādījumi ir formulēti ceļakartē ar nosaukumu “Opoles rekomendācijas” (*Opole Recommendations*)² tālākai Eiropas teātru virzībai. Ilgtspēja kā uzdevums kultūras sektoram pamatojas gan 2019. gadā aizsāktajā Eiropas Zaļajā kursā (*European Green Deal*)³, kas caur zaļo pārkārtošanos tiecas uz klimatneitralitātes panākšanu Eiropas Savienībā līdz 2050. gadam, gan 2020. gadā aizsāktajā iniciatīvā “Jaunais Eiropas Bauhaus” (*New European Bauhaus*), kas ietver dizaina, ilgtspējības un pieejamības principus, gan arī 2021. gadā pieņemtajā Eiropas Savienības Klimatadaptācijas stratēģijā (*Climate Adaption Strategy*), kas paredz sekmēt dalībvalstu noturību pret klimata pārmaiņām, izstrādājot pielāgošanās pasākumus un veicinot sistēmisku pielāgošanās politiku⁴.

Neraugoties uz to, ka zinātniskie pierādījumi par klimata pārmaiņu ietekmēm aug, sabiedrības bažas par tām samazinās, bet attieksmes polarizējas,

---

¹ The European Parliament declares climate emergency. *Europarl.europa.eu*. 29.11.2019. Available: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20191121IPR67110/the-european-parliament-declares-climate-emergency> [accessed 25.05.2025.].

² Opoles rekomendācijas digitālā formātā pieejamas šeit: <https://www.europeantheatre.eu/page/resources/online-library#94>.

³ Eiropas Zaļā kursa principi pieejami šeit: <https://www.consilium.europa.eu/lv/policies/green-deal/#what>.

⁴ Kleinberga, V. (2024). Klimata politika. *Nacionālā enciklopēdija*. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/195894-klimata-politika> [sk. 25.05.2025.].

īpaši, ja cilvēks pats savas dzīves laikā neizjūt šīs ietekmes savā dzīvē un ikdienā [Beattie & McGuire 2019: 99]. Lai izprastu cilvēka un dabas attiecībās pastāvošās konfliktsituācijas, ir nepieciešama cita veida teātra pieredze – atšķirīga no tās, kas ilgstoši vēsturiski bijusi vērsta uz cilvēku attiecībās esošo konfliktu izprašanu [Heim 2016: 8]. 21. gadsimtā pasaulē, kas piedzīvo ekoloģisko krīzi un klimata pārmaiņu ietekmes kā uz cilvēku un tā veselību, tā uz ārpus cilvēka esošo vidi, aktīvi attīstās starpnozaru pētījumu joma – vides cilvēkzinātne (*environmental humanities*), kura pēta cilvēka un vides attiecības un mijiedarbību.

Līdz ar klimata krīzes saasināšanos un vides problēmjaūtājumu samilšanu pasaulē, 20. gadsimta pēdējā desmitgadē un jo īpaši 21. gadsimtā teātra jomā un teātra zinātnē ienāk aizvien jauni jēdzieni, tostarp antropocēna teātris (*Anthropocene theatre*), ekodramaturģija (*ecodramaturgy*), ekofeminisma teātris (*ecofeminism theatre*), ekorežija (*ecodirecting*), ekoscenogrāfija (*ecoscenography*), klimata pārmaiņu teātris (*climate change theatre*), klimata dramaturģija (*climate dramaturgy*), pirmiedzīvotāju ekoteātris (*indigenous theatre*), bioteātris (*bio-theatre*), sugu teātris (*theatre of species*), zaļais teātris (*green theatre*). Augot izpratnei par ilgtspēju (*sustainability*) un aprites ekonomiku (*circular economy*), par ilgtspējību kā ētisku un vienlaikus praktisku attieksmi pret ražošanu aizvien biežāk runā arī skatuves mākslas kontekstā, definējot šai nozarei ilgtspējas principus, zaļās vadlīnijas, kas attiecināmas uz teātra praktiķu darbību, uz izrādēm un to dzīves ciklu, kā arī uz teātra ēkām un to ietekmi uz vidi.

Kā vides cilvēkzinātnes priekšgājēja ekokritika (*ecocriticism*) 20. gadsimta 80. un 90. gados ienāk vispirms literatūrzinātnē, turpmāk, augot klimata pārmaiņu radītām bažām, pakāpeniski jau plašāk kultūras studiju laukā. Tas ir teorētisks kritikas virziens, kurš vēti cilvēka un vides attiecības dažādos griezumos, tostarp vēsturiskā, psiholoģiskā, politiskā, filozofiskā tvērumā, vienlaikus aktualizējot vides taisnīguma ideju. Ekokritikai pakāpeniski pāraugot vides cilvēkzinātnē, no atsevišķu izrāžu ekokritiskas analīzes teātra pētniecībā iezīmējas jauni teātra virzieni, kuri vienkopus dēvējami par ekoloģisko teātri jeb ekoteātri (*ecological theatre, eco-theatre, ecotheatre*). Šos virzienus iezīmē posthumānismā⁵ sakņota paradigma: no antropocentriskā jeb cilvēkcentrētā pasaules skatījuma tiecoties uz ekocentrētu pasaules skatījumu.

Antropocēna kā cilvēka saimnieciskās darbības ietekmēta ģeoloģiskā laikmeta kontekstā ir būtiski analizēt, kā māksla aktualizē un risina šī laikmeta problemātiku, kas saistīta ar ekoloģiju un vides konfliktiem. Ekokritikas loma pieaug ne tikai literatūras pētniecībā, bet arī teātra zinātnē, tādējādi aktualitāti

---

⁵ Jēdziens “**posthumānisms**” (ang. val. *posthumanism*) novēršas no antropocentriskā jeb cilvēkcentrētā pasaules skatījuma, atzīstot citu sugu līdzāspastāvēšanu un tiecoties uz ekocentrisku paradigmu. Jēdzienu ieviesis postmodernisma teorētiķis Ihab Hassans (*Ihab Hassan*) 1977. gadā savā rakstā “Prometejs kā performeris: ceļā uz posthumānistisku kultūru?” (*Prometheus as Performer: Towards a Posthumanist Culture?*).

iegūst arī teātra izrāžu analizēšana no ekokritikas skatupunkta. Ņemot vērā aizvien sakāpinātāko globālās sabiedrības uzmanību, kas vērsta uz vides problemātiku, arī skatuves mākslas nozīme šīs problemātikas izgaismošanā aizvien pieaug.

Vērojams, ka aizvien paplašinās tēmu – vides konfliktu – loks, kas atspoguļojas ekoteātra virzienā iekļaujamajās teātra izrādēs. Līdz ar to ekoteātra izpausmes skatuves mākslā ir svarīgi pētīt ne tikai kā mākslas faktus, bet arī pievērsties tām kā vides aktīvisma formai sasaistē ar vides problēmjaudājumiem. Ekoteātris ir paņēmiens ne tikai tam, lai pētītu vēsturiskus vai iztēlotus vides konfliktus, bet arī lai dokumentētu cilvēka un vides attiecības tā brīža ģeopolitiskajos un sociālajos apstākļos⁶, aktualizējot vides taisnīgumu un meklējot jaunus līdzaspastāvēšanas veidus. Ekokritika tiecas saskatīt vides problēmjaudājumu sasaisti ar sociāliem jaudājumiem, paverot jaunu skatupunktu uz cilvēka un tā apkārtējās vides jeb ārpus cilvēka esošās pasaules sadzīvošanu. Līdz ar to aktualitāti iegūst arī skatuves mākslas, tostarp teātra izrāžu analizēšana ekokritiskā skatījumā.

Pētot vides diskursu literāros darbos ekokritikas lasījumā, britu pētnieks Endrjū Makmurijs (*Andrew McMurry*) izdala četrus ekoloģiskās iesaistes veidus. Pirmkārt, Makmurijs izdala ekofobiskus (*ecophobic*) darbus, par tādiem saucot tos, kuros nav intereses par dabu, tai ir lielākoties nejaušs klātbūtnes efekts, drīzāk paliekot fonā. Otrkārt, ekopātisks (*ecopathic*) darbs, kur daba un tās tēli ir metafora cilvēcijam. Treškārt, ekozinošs (*ecoliterate*) darbs, ar to saprotot darbus, kas ataino cilvēka un dabas mijiedarbi un par kuru pazīmi uzskatāma, ekokritiski raugoties, cilvēka decentralizācija jeb pāreja no antropocentriskā uz ekocentrisku pasaules skatījumu. Ceturtkārt, ekofilisks (*ecophilic*) jeb tāds darbs, kas jau kaislīgi iestājas par dabu vai kādu vides jaudājumu, sasniedzot ekocentrisku pozīciju [McMurry 2019: 18–19]. Lai arī pētnieks šos četrus ekoloģiskās iesaistes veidus attiecina uz literāriem darbiem kā uz teksta analīzi ekokritiskā skatījumā, tos ir iespējams attiecināt arī uz skatuves mākslas darbiem, tostarp uz ekoteātra izrādēm, lai klasificētu tās pēc ekoloģiskās iesaistes veida. Skatuves mākslas analizē ekoteātra virzienam atbilstoši ir tie darbi, kuri klasificējami kā ekozinošie darbi un ekofiliskie darbi.

Līdz ar to promocijas darba aktualitāte ir saistāma ar ekoloģiskās krīzes aktualizēto jaudājumu par cilvēka un vides mijattiecībām, raugoties uz tām no aizvien augošās vides cilvēkzinātnes skatupunkta un skatot mākslu un ekoloģiju vienotā pētniecības laukā. Promocijas darba novitāte saistīta ar vairākiem aspektiem. Pirmkārt, līdz šim Latvijā nav tapis sistemātisks pētījums par ekoteātri, pievērstoties teātra izrāžu analīzei ekokritikas diskursā kontekstā ar aktuālajiem vides problēmjaudājumiem un konfliktiem. Otrkārt, līdz ar jaunā

---

⁶ Ekoteātri kā paņēmienu ekocīda dokumentēšanai izmanto teātra apvienības Ukrainā, pievērstoties Krievijas īstenotās karadarbības Ukrainā izraisītajiem vides postījumiem, piemēram, izrādēs “Putni” (2024) un “Kiborga orgija” (2025).

jēdziena ienākšanu teātra zinātnē trūkst aptverošas ekoteātra jēdziena analīzes, piedāvājot šī teātra virziena definīciju, un teorētisko izpratņu salīdzinājuma. Treškārt, attīstot jaunu pētniecisko virzienu teātra zinātnē, tiek paplašināta izrāžu recenzēšanas iespēja, sniedzot praktisku ieskatu tajā, kā lūkoties uz jauniestudējumiem no ekokritikas skatpunkta posthumānisma diskursā.

PĒTNIECISKAIS JAUTĀJUMS

Promocijas darba pētnieciskais jautājums ir noskaidrot, ar kādiem mākslinieciskajiem izteiksmes līdzekļiem un paņēmieniem ekoteātri ir iespējams iesaistīt auditoriju intelektuāli, emocionāli un ķermeniski, aktivizējot tās ekoloģisko apzinātību. Promocijas darba mērķis ir izstrādāt aptverošu ekoteātra kā teātra virziena raksturojumu un ekokritiskā tuvskatījumā noteikt ekoteātra izteiksmes līdzekļus un mākslinieciskos paņēmienus.

Promocijas darba uzdevumi:

- 1) balstoties teorētiskās literatūras studijās, izstrādāt aptverošu ekoteātra kā teātra virziena definējumu, raksturot tā iezīmes kā saturā, tā formā un izveidot ekoteātra sazarotības shēmu;
- 2) raksturot un piedāvāt analīzes pieejas teātra izrāžu interpretēšanai ekokritikas diskursā;
- 3) ekokritiski analizēt ekoteātra virzienam atbilstošus iestudējumus Latvijas teātrī 21. gadsimtā, kontekstualizējot to ekonaratīvus ar globālajiem ekoloģiskajiem problēmjautājumiem un Latvijas mediju dienaskārtībā esošajiem vides konfliktiem;
- 4) raksturot Latvijas ekoteātra attīstības procesu, analizējot kopsakarības starptautiskā aktuālo teātra procesu kontekstā, lūkojoties uz ekoteātri kā uz ekoloģiskās apzinātības veidošanas paņēmieni un vides aktivisma formu.

Promocijas darbā, kurš metodoloģiski balstās ekoteātra definīcijai (pētījuma autore izvirzītai un teorētiski pamatotai) atbilstošo izrāžu ekokritiskā tuvskatījumā, ir izmantotas šādas pētnieciskās metodes:

- 1) kvalitatīvā kontentanalīze, kas balstās uz interpretatīvu pieeju pētāmajam objektam un procesa raksturojumam, balstoties apkopotajā informācijā un tās analīzē;
- 2) naratīva analīze, kas ir kvalitatīvā pētniecības metode, kur naratīvs ietver gan stāstu (kas tiek attēlots), gan diskursu (kā tiek attēlots).

PĒTĪJUMA STRUKTŪRA

Promocijas darba struktūru veido ievads, trīs nodaļas ar tematiskām apakš-nodaļām, secinājumu daļa, nobeigums, avotu un literatūras saraksts, kā arī pielikumi ar tematisku glosāriju un ekoteātra shēmu latviešu un angļu valodā.

Pirmajā nodaļā uzmanība ir vērsta uz ekokritikas un vides cilvēkzinātnes uzdevumiem un uz posthumānisma teorētiskajām nostādnēm, tostarp uz Annas Cingas (*Anna Tsing*) sugu savstarpējības (*species interdependency*) ideju, Donnas Haravejas (*Donna Haraway*) dabkultūru (*naturecultures*) konceptu, Steisijas Aleimo (*Stacy Alaimo*) pārķermeniskuma (*trans-corporeality*) konceptu un Timotija Mortona (*Timothy Morton*) ekoloģiskās apzinātības (*ecological awareness*) pieeju, piemērojot tās skatuves mākslas interpretēšanai. Apakšnodaļā ir raksturots ekokritiskais tuvskatījums kā šī promocijas darba metode teātra izrāžu analizēšanai ekokritikas diskursā, izmantojot teātra zinātnieces Terēzas Dž. Mejas (*Theresa J. May*) izstrādāto zaļo jautājumu riku.

Otrā nodaļa, pētot ekoteātra virziena ģenēzi un sasaisti ar vides aktivismu, izklāsta ekoteātra teorētisko ietvaru, balstoties teātra pētnieku Unas Čauduri (*Una Chaudhuri*), Terēzas Dž. Mejas, Dauninga Klesa (*Downing Cless*), Tanjas Bīras (*Tanja Beer*), Volasas Heimas (*Wallace Heim*), Džūlijas Hadsones (*Julie Hudson*) un Lizas Vojnarskas (*Lisa Woynarski*) teorētiskajās nostādnēs. Nodaļā ir skaidroti un ar starptautiskiem un vietējiem piemēriem raksturoti tādi ekoteātrim būtiski jēdzieni kā ekorežija, ekodramaturģija, ekoscenogrāfija, kā arī ir skaidrotas ilgtspējas vadlīnijas skatuves mākslā sasaistē ar Latvijas teātra praksi. Nodaļas kopsavilkumā ir piedāvāts promocijas darba autores radīts aptverošs ekoteātra jēdziena definējums un ir izstrādāta ekoteātra shematiskā vizualizācija “Ekoteātra sazarotības shēma”, iezīmējot šī teātra virziena ģenēzi – ietekmes un izpausmes.

Trešajā – analītiskajā – nodaļā, balstoties piemērizpētē, ir izvirzīti ekoteātrim raksturīgi mākslinieciskie izteiksmes līdzekļi un skatuviskie paņēmieni, tostarp laiktelpa un tās izkļiedētība, vieta un tās iedarbspēja jeb aģence, koprade un daudz balsība, ķermenis un tā iemiesotība, ekospektāciju modalitātes, skaidrojot šos paņēmienus ar konkrētiem ekoteātra izrāžu piemēriem, tādējādi analizējot arī kopsakarības Latvijas un citu valstu teātra praktiķu pieredzē, pievēršoties veidotajām izrādēm kā vides aktīvisma izpausmēm.

Bibliogrāfijas daļā ir ietverts hronoloģiski sistematizēts darbā minēto lugu un izrāžu saraksts, kas var tikt izmantots kā datu kopums citiem līdzīga rakstura pētījumiem. Promocijas darba pielikumā ietverto glosāriju veido ne tikai latviski apstiprinātie termini un to skaidrojums, bet arī darba autores lietoti posthumānisma teoriju jēdzieni, piedāvājot tiem gan tulkojumu latviešu valodā, gan arī skaidrojumu ar piemēriem.

PĒTĀMO AVOTU UN TEORĒTISKĀ IETVARA RAKSTUROJUMS

Kā primārie avoti ir izmantotas teātra izrādes un to audiovizuālie, vizuālie, dramaturģiskie materiāli, intervijas ar izrāžu veidotājiem, intervijas ar vides ekspertiem un dabaszinātņu pētniekiem, bet sekundārie avoti – starptautisko vides organizāciju ziņojumi, vides ekspertu komentāri (viedokļraksti, intervijas u. tml.), izrāžu recenzijas. Analīzei ir izmantotas Latvijas teātra praktiķu veidotās dramatiskā, mūzikas un leļļu teātra izrādes⁷, kuras atbilst ekoteātra virziena principiem, nevērtējot izrādes māksliniecisko vērtību un teātra praktiķu profesionālo sniegumu, taču aptverot gan publiskā finansējuma repertuārteātros, gan nevaldības un projektu teātros radītus un auditorijai izrādītus darbus. Ekoteātra attīstības kontekstualizēšanai promocijas darbā ir izmantotas arī ārpus Latvijas radītas teātra izrādes, pievēršoties to tematiskajam izvērsumam, formas izvēlei un scenogrāfijas risinājumiem. Pie teātra praktiķu – dramaturgu un režisoru – vārdiem informācijas publiskas pieejamības gadījumā ir norādīts to dzimšanas gads, iezīmējot paaudzes un to iesaisti ekoteātra laukā. Lai arī ekokritiskais skatījums uz izrādēm ir piemērojams dažādos laikos un laikmetos rakstītām lugām un iestudētām izrādēm, šajā promocijas darbā uzmanība ir vērsta uz 21. gadsimtā tapušajām izrādēm Latvijā, vienlaikus ilustrējot ekoteātra attīstības procesus ar piemēriem arī citviet pasaulē.

Izmantotās literatūras sarakstā ietilpst aktuālie pētījumi vides cilvēkzinātnē un ekokritikā un zinātniski pētnieciskie raksti par posthumānismu un tā izpausmēm mākslā, tai skaitā par cilvēka un vides mijattiecībām skatuves mākslā. Teātra zinātnes laukā par ekoloģisku teātri pirmā diskusijas ir aizsākušas teātra zinātniece Una Čauduri, ekoloģijas un vides tematiku Eiropas teātri pētījis akadēmiķis un režisors Daunings Kless, teātra zinātniece un dramaturģe Terēza Dž. Meja izvirzījusi pētāmos jautājumus, analizējot izrādi no ekokritikas skatpunkta un aizsākušas ekodramaturģijas jēdziena lietošanu, teātra pētniece un scenogrāfe Tanja Bira raksturojusi ekoscenogrāfijas principus, teātra pētniece un praktiķe Liza Vojnarska izstrādājusi bioperformativitātes konceptu, savukārt teātra pētniece Džūlija Hadsone pētījusi skatuves un vides mijattiecības, izzinot vietas iedarbspēju.

---

⁷ Promocijas darbā skatuves mākslas kontekstā nav skatītas cirka izrādes, kuru analizēšanai būtu jābalstās vēsturiskā griezumā kontekstā ar dzīvnieku aizsardzības kustības attīstību, un nav skatīta arī performances māksla, kuras ekokritiskais tuvskatījums būtu izvērsams vēsturiskā griezumā ekonacionālisma kontekstā. Abi šie virzieni uzskatāmi par tālākiem pētnieciskiem virzieniem.

Lai arī ilgtspējas jēdziens teātrī ir attiecināms uz trim jomām – uz teātra ēkām un to ilgtspēju, uz teātra praktiķu paradumiem un ikdienas darbībām, uz teātra izrādēm un to dzīves ciklu –, šajā pētījumā uzmanība ir vērsta uz ilgtspējas aspektiem teātra izrāžu veidošanā sasaistē ar ekoscenogrāfijas pieeju. Ilgtspēja teātra ēku un teātra praktiķu kontekstā ir tālāks pētījumu virziens, kurā ir nepieciešamas vēl citas, tostarp kvantitatīvas metodes, un starpnozaru pieeja, ņemot vērā vides inženierzinātnes pētījumus.

PROMOCIJAS DARBA REZULTĀTU APROBĀCIJA

Promocijas darbā paustās atziņas un rezultāti ir aprobēti 29 starptautiskās un vietējās zinātniskās konferencēs, 11 zinātniskās publikācijās un vairākās populārzinātniskās publikācijās.

Zinātniskās publikācijas (11)

1. Balcare, K. (2025). *Aka hidrofeminisma ūdeņos: romānā un skatuves telpā // Regīna Ezera: sievišķais subjekts, vide, stāstījums. Kolektīvā monogrāfija*. LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts.
2. Balcare, K. (2024). Choreography Of Life: Kristīne Brīniņa and Her Documentary Dance Method // *Critical Stages*, June 2024, No. 29. Indeksēts *Scopus*. Pieejams: https://www.critical-stages.org/29/choreography-of-life-kristine-brinina-and-her-documentary-dance-method/?fbclid=IwZXh0b-gNhZW0CMTEAAR1bCMMuW9n4c0cFTzC70ZlU3pm9TdrVtrof-TnBGEl1W7vU_ZSDQfPNKAKI_aem_wkWrPf7o0GCHRDdIDnujbg
3. Laime, S., Balcare, K., Gailīte, E., Grīnvalde, R., Vaivade, A. (2024). Perspectives on Climate Change Impact on Intangible Cultural Heritage. The Case of Traditional Lamprey Fishing in Latvia // *Anthropological Journal of European Cultures*, Vol. 33 (1), pp. 26–36. Indeksēts *Scopus*. DOI: <https://doi.org/10.3167/ajec.2024.330104>
4. Balcare, K. (2023). Human and More-than-human in the Performing Arts Landscape in Latvia // *Culture Crossroads*. Vol. 22. Indeksēts *Scopus*. DOI: <https://doi.org/10.55877/cc.vol23.388>
5. Balcare, K. (2023). Kad koki runāja: koka bioperformativitāte ekoteātra izrādēs Latvijā // Latvijas Nacionālā vēstures muzeja raksti Nr. 31. *Koks un cilvēks Ziemeļeiropā no senvēstures līdz mūsdienām*. Latvijas Nacionālais mākslas muzejs, 280.–290. lpp.
6. Balcare, K. (2023). Mārupītē noslikusi kurpe: ilgtspējas aspekti Latvijas ekoteātra izrādēs // Liepājas 28. Starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums *Aktuālās problēmas literatūras un kultūras pētniecībā*. Indeksēts *EBSCO*. DOI: <https://dx.doi.org/10.37384/APLKP.2023.28.027>
7. Balcare, K. (2022). Dzīvesstāsts kā dramaturģiskais *mugurkauls* ekoteātra izrādēs Latvijā 2020. gadā // Daugavpils Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes rakstu krājumā *Zinātniskie lasījumi XXXII*. Indeksēts *EBSCO*.
8. Balcare, K. (2022). Ecotheatre: Changing Perspective From Who We Are Towards Where We Are // *Culture Crossroads*. Vol. 21. Indeksēts *Scopus*. DOI: <https://doi.org/10.55877/cc.vol21.271>

9. Balcare, K. (2022). Reduce, Reuse or Refuse? Pioneering Sustainability in Theatre Scene in Latvia // *Nordic Theatre Studies*. Vol. 34 (1), pp. 109–126. Indeksēts *Scopus*. Pieejams: <https://tidsskrift.dk/nts/article/view/137929/182209>
10. Balcare, K. (2022). What Will Be Left After Us? The Rise of Ecotheatre in Latvia in Times of the Pandemic // *Critical Stages*, June 2022, No. 25. Indeksēts *Scopus*. Pieejams: <https://www.critical-stages.org/25/what-will-be-left-after-us-the-rise-%ce%bf-ecotheatre-in-latvia-in-times-of-the-pandemic/>
11. Balcare, K. (2022). Patiesību daudz balsībā. Kultūru hibriditātes slāņi Elmāra Seņkova tīmekļizrādē *Irānas konference (2020) // Acta Academiae Artium IV*. Rīga: Latvijas Mākslas akadēmija, 86.–94. lpp.

Referāti starptautiskās zinātniskās konferencēs Latvijā un ārvalstīs (29)

1. Ekoteātra kartogrāfija (*Cartography of Ecotheatre*) // Starptautiskās kultūrvēstures biedrības konference *Cilvēks/daba – sastapšanās kultūrvēsturē*, 2025. gada 16.–19. jūnijā Rovaniemi, Somijā.
2. Ekoteatrālās ainavas: iedomātas, mainīgas, izzudušas un izzūdošas // IDEUM konference *Identitāšu ainavas: vēsture, kultūra un vide*, 2024. gada 5.–6. decembrī Rīgā, Latvijā.
3. Kolektīvās ekoteatrālās iedomātības: ārpus cilvēka esošā pasaule ekoteātri (*Collective Ecotheatrical Imaginaries: Performing More-than-human in Ecotheatre*) // EASTAP konference *Teātru un izrāžu ekosistēmas*, 2024. gada 28. oktobrī – 2. novembrī Barselonā, Spānijā.
4. Teātris, ekoloģija, ilgtspēja. Kas mums rūp? // Latvijas Leļļu teātra 80. jubilejas starptautiska konference *Laikmetīgais (leļļu) teātris. Kurp mums doties?*, 2024. gada 3.–4. oktobrī Rīgā, Latvijā.
5. Telpiskā temporalitāte ekoteātri: ekoloģiskās apzinātības padziļināšana ar mākslas palīdzību (*Spatiotemporality in Ecotheatre. Deepening Ecological Awareness Through Art*) // Pasaules vides vēstures kongress *WCH2024*, 2024. gada 18.–23. augusts Oulu, Somijā.
6. Ekoloģiskie naratīvi skatuves mākslā Latvijā: kopīga iztēlošanās mainīgā vidē (*Eco-narratives in the Performing Arts in Latvia: Collaborative Imagination of Changing Environment*) // Starptautiskās tautas naratīvu izpētes biedrības (ISFNR) 19. kongress *Folk Narratives in the Changing World*, 2024. gada 17.–21. jūnijā Rīgā, Latvijā.
7. Kur sēnes, tur latvieši. Sēņotnes bioperformativitāte izrādē *Sēņošanas čempionāts 2021* // Latvijas Universitātes konference *Latvietis kokā ēd sēnes: nopietni un nenopietni par latviešiem*, 2023. gada 8. decembrī Rīgā, Latvijā.

8. Sieviešu un pasaules attiecību pārrakstīšana uz skatuves: ekofeministiskā pieeja izrādei *Malleus Maleficarum. Jaunais ligums* (2023) (*Performing the Rewriting of the Relationship between Women and the World: an Ecofeminist Approach to Performance Malleus Maleficarum. The New Contract* (2023)) // *Baltic Drama Forum & ANTS*, 2023. gada 3. novembrī Rīgā, Latvijā.
9. Vieta, dzīvesstāsts un kustība. Horeogrāfes Kristīnes Brīniņas dokumentālās dejas metode // Krišjāņa Barona konference *Kustība un deja*, 2023. gada 31. oktobrī Rīgā, Latvijā.
10. Folkloras motīvi *īpašvietas* teātrī Latvijā (*Folklore Motifs in Site-Specific Theatre in Latvia*) // 12. Starptautiskā jauno folkloristu konference *YOLO Beyond the Fieldwork in the 21st Century*, 2023. gada 15. septembrī Rīgā, Latvijā.
11. Ekoteatrālā iedomātība: kopīga vide kā kopīga telpa teātrim *kas būtu, ja būtu* (*Ecotheatrical Imaginaries: Shared Environment as Shared Space for What If Theatre*) // Transdisciplinārais vides cilvēkzinātņu simpozijs, 2023. gada 6. septembrī Oslo, Norvēģijā.
12. Mežs ienāk pilsētā. Ekoteātris kā vides aktīvisma forma // Konference *Augšanas testaments. Imantam Ziedonim 90*, 2023. gada 29. augustā Tukumā, Latvijā.
13. Kurš kuru? Cilvēks un/kā daba teātra spēles laukumos // Latvijas Mākslas akadēmijas 3. Starptautiskā zinātniskā konference *Konflikts kā procesa katalizators*, 2023. gada 15. jūnijā Rīga, Latvijā.
14. Arboreālā bioperformativitāte ekoteātrī Latvijā (*Arboreal Bioperformativity Staged in Ecotheatre in Latvia*) // Zviedrijas Linneja Universitātes un Kalmāras Mākslas muzeja rikota starpnozaru konference *Environmental Emergencies Across Media*, 2023. gada 15. martā Kalmārā, Zviedrijā.
15. Cilvēks un ārpus cilvēka esošais ekoteātra ainavā: sugu teātris Latvijā // Latvijas Universitātes 81. Starptautiskā zinātniskā konference, 2023. gada 22. februārī Rīgā, Latvijā.
16. No sugu teātra līdz bioperformatīvai. Posthumānisma jēdzienu loma teātrī // Latvijas Kultūras akadēmijas Starptautiskā zinātniskā konference *Kultūras krustpunkti*, 2022. gada 4. novembrī Rīgā, Latvijā.
17. Teātris pēc cilvēka: starpsugu attiecības ekoteātrī Latvijā (*Theatre Beyond the Human. Interspecies Relations in Ecotheatre in Latvia*) // Ziemeļvalstu teātra pētnieku asociācijas (*Association of Nordic Theatre Scholars*) un Tartu Universitātes starptautiskā zinātniskā konference *Performativity and Transgression*, 2022. gada 13.–15. oktobrī Tartu, Igaunijā.
18. Kad koki runāja. Koka bioperformativitāte ekoteātra izrādēs Latvijā // Latvijas Nacionālā vēstures muzeja starpdisciplinārā zinātniskā konference *Koks un cilvēks Ziemeļeiropā no senvēstures līdz mūsdienām*, 2022. gada 15.–16. septembrī Rīgā, Latvijā.

19. Aizmirstā valoda: starpsugu attiecības un bioperformativitate teātra spēles laukumos Latvijā (*Forgotten Language: Interspecies Relations and Bioperformativity on Stages in Latvia*) // 9. EASLCE (*European Association for the Study of Literature, Culture and Environment*) biennālā konference *Transcreations: Creaturely Encounters as Cultural Artefacts*, 2022. gada 12.–15. septembrī Granadā, Spānijā.
20. Dabas portretējums ekoteātrī Latvijā // Latvijas Mākslas akadēmijas 2. Starptautiskā zinātniskā konference *Humanitāro un dabaszinātņu sinerģija kultūras vēsturē un teorijā*, 2022. gada 16.–17. jūnijā Rīgā, Latvijā.
21. Aizmirstās valodas atjaunošana. Augi un dzīvnieki ekoteātrī Latvijā (*Recovery of the lost language? Plants and animals in ecotheatre in Latvia*) // Turcijas Kapadocijas Universitātes 2. Starptautiskā vides cilvēkzinātnes konference *Critical Animals and Plants Studies*, 2022. gada 16.–18. maijā Kapadocijā, Turcijā.
22. Mārupītē noslikusi kurpe: ilgtspējas aspekti Latvijas ekoteātra izrādēs // Liepājas 28. Starptautiskā zinātniskā konference *Aktuālās problēmas literatūras un kultūras pētniecībā*, 2022. gada 24.–25. martā Liepājā, Latvijā.
23. Ne zariņa nenolauzu? Meža tēma ekoteātra izrādēs Latvijā // Latvijas Universitātes 80. zinātniskā konference. *Daba: starpdisciplinārā perspektīva*, 2022. gada 8.–9. martā Rīgā, Latvijā.
24. Dzīvesstāsts kā dramaturģiskais “mugurkauls” ekoteātra izrādēs Latvijā 2020. gadā // Daugavpils Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes *Zinātniskie lasījumi XXXII*, 2022. gada 27.–28. janvārī Daugavpilī, Latvijā.
25. Ekoteātris. Modīgs jēdziens vai laikmeta diktēts teātra evolūcijas process? // Latvijas Kultūras akadēmijas Starptautiskā zinātniskā konference *Kultūras Krustpunkti XV*, 2021. gada 5. novembrī Rīgā, Latvijā.
26. Teātris un vides aizsardzība. Ekonaratīvi pandēmijas laika izrādēs Latvijā (*Theatre and Environmental Conservation: Eco-narratives in Performances in the Year of Pandemic in Latvia*) // Tallinas Universitātes un Igaunijas Vides vēstures centra (KAJAK) rīkotā 2. Baltijas Vides cilvēkzinātnes un sociālo zinātņu konference *BalteHums II*, 2021. gada 1.–2. novembrī Tallinā, Igaunijā.
27. Ekonaratīvi teātra pirmizrādēs Latvijā 2020. gadā (*Eco-narratives in Theatre Premieres in Latvia in Year of Pandemic 2020*) // 8. Baltijas studentu konference *Baltic Bridges*, 2021. gada 22.–23. oktobrī Viļņā, Lietuvā.
28. Dramaturģija un ekoloģija: ekoteātra iedīgli pandēmijas ēnā Latvijā // Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes Starptautiskā zinātniskā konference *Jaunākā literatūra Latvijā*, 2021. gada 21.–22. oktobrī Rīgā, Latvijā.
29. Īpašvietas teātris pandēmijas laikā Latvijā. Kas paliks pēc mums? (*Site-specific Theatre in Latvia in Times of Pandemic. What Will Remain After Us?*) // Vides un antropoloģijas tīkla *EnviroAnt* starptautiskā konference

Environmental Anthropology 2021: Hope, Ruination and Environmentalism.
2021. gada 14.–15. oktobri Tallinā, Igaunijā.

Dalība zinātniskās komitejās (3)

1. Dalība Eiropas Savienības projekta *Sustainable Theatre Alliance for a Green Environmental Shift* – STAGES – starptautiskajā zinātniskajā komitejā, zinātniskās komitejas vadītāja (2023–2025).
2. Dalība Latvijas Leļļu teātra 80. jubilejas starptautiskās konferences zinātniskajā komitejā (2023–2024).
3. Dalība Koimbras universitātes Portugālē rīkotā starptautiskā semināra *Modes of Production: Performing Arts and the Ecological Transition* zinātniskajā komitejā (2024).

Studiju kursi (1)

Vides aizsardzība (1 KP, 16 akadēmiskās stundas), Latvijas Kultūras akadēmija.

Publikācijas nozares izdevumos un elektroniskos resursos (7)

1. Ekoteātris // *Teātra Vēstnesis*, 2024/IV (156), žurnāla numura tēma, viesredaktore. Pieejams: <https://teatravestnesis.lv/category/ekoteātris>
2. Kur tu esi vētras un plūdu laikā? Piezīmes no Eiropas teātra un performances pētnieku asociācijas konferences // *Teatravestnesis.lv*, 12.2024. Pieejams: <https://teatravestnesis.lv/article/1059-kur-tu-esi-vetras-un-pludu-laika>
3. Ekoteātris // *Enciklopedija.lv*, 21.02.2024. Šķirklis pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/185898-ekoteātris>
4. Ekoteātris Latvijā // *Enciklopedija.lv*, 18.10.2023. Šķirklis pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/185955-ekoteātris-Latvijā>
5. Kāda ir dabas loma teātri? Diskusija ar teātra jomas profesionāļiem par ekoteātra tematiku // *Krodērs.lv*, 10.11.2021. Pieejams: <https://www.krodērs.lv/viedokli/1691>
6. Svaigie ekoteātra asni Latvijā // *Krodērs.lv*, 28.07.2021. Pieejams: <https://www.krodērs.lv/par-teatri/1638>
7. Asredzīgā robežpārkāpēja. Krista Burāne // *Teātra Vēstnesis*, 2022/IV (148). Pieejams: <https://teatravestnesis.lv/article/757-asredziga-robezparkapeja-krista-burane>

EKOTEĀTRA ĢENĒZE UN DEFINĒJUMS

Klimata pārmaiņu destabilizējošie efekti, kuri tieši ietekmē visu dzīvo uz planētas, mudina māksliniekus viņu darbos doties tālāk par klimata krīzes ilustrēšanu, tā vietā atklājot iespējamās eksistences veidus, kā rosināt ekoloģiskas pārmaiņas [Fowkes 2022: 11]. Sugu savstarpējā atkarība ir posthumānisma un ekofeminisma teorētiķes Haravejas pamatideja, kura balstās priekšlikumā, ka cilvēkam ir jārada, jāveidojas mijiedarbē ar dabu, apzinoties savu savstarpējību [Haraway 2015: 159], jo neviena suga uz Zemes neeksistē atrauti un savrupi no citām sugām [Haraway 2015:161] jeb, kā uzsver Anna Tsinga, cilvēka dabā ir starpsugu attiecības (*interspecies relations*). Zviedru ekofeminisma pētniece Sesīlija Osberga (*Cecilia Åsberg*) apgalvo, ka cilvēces jautājumi bieži tiek uzskatīti par nošķirti no vides jautājumiem, lai gan tie ir dziļi, eksistenciāli saistīti [Åsberg 2020: 110]. Lai raksturotu vides un sociālo problēmu savstarpējo sasaisti 21. gadsimtā, grieķu teātra pētniece Marisa Fragko (*Marissia Fragkou*) izmanto raksturojumu “nedrošības ekoloģijas” (*ecologies of precarity*) [Fragkou 2019], iezīmējot globāli attiecināmu pasaules izjūtu klimata krīzes laikā. Līdzīgi tam, kā izmantojam iztēli jeb iedomātību sociālu jautājumu risināšanai, tikpat svarīga iedomātība ir vides jautājumu pārvērtēšanai, jo vides iedomātība var būtiski ietekmēt to, kā attiecamies pret vides problēmjautājumiem un krīzēm un kā tās risinām [Neimanis et al. 2015: 81].

Vides vēsturnieki norāda, ka dabas pasaule nav pasīvs fons cilvēku drāmām [Bird Rose et al. 2012: 3]; savukārt teātra pētnieki uzsver, ka skatuves mākslā daba ilgu laiku ir bijusi tikai fons sociāliem konfliktiem drāmā, tāpēc teātrim, ņemot vērā klimata krīzes apstākļus, arī nepieciešama novēršanās no dabas kā metaforas izmantošanas [Chaudhuri 1994: 29]. Neatsakoties no konflikta klātesamības teātrī un iedziļinoties teātra un ekoloģijas problēmjautājumos, pētniece Volasa Heima piedāvā izmantot jēdzienu “vides konflikts” (*environmental conflict*) un paplašināt ar to ekokritisku izrāžu tuvskatījumu. Par vides konfliktu ir uzskatāms tāds konflikts, kas rodas cilvēkiem savstarpēji dalot un lietojot vides elementus, materiālus, procesus un arī citbūtnes (*non-humans*)⁸. Vides konfliktā laika un telpas atšķirīgo mērogu dēļ nav skaidri identificējams pretinieks, un to raksturo nenoteiktība, ilgstošu risinājumu trūkums un līdz ar to arī

⁸ Jēdziens “**citbūtne**” (ang. val. *non-human [being]*) – 1) jebkura radība, dzīvnieks, būtne, kas nav cilvēks, bet kurai piemīt noteiktas cilvēka īpašības vai iezīmes; 2) objekti, kam piemīt cilvēkam līdzīgas intelektuālās spējas, piemēram, datorprogrammas vai roboti. Avots: *CollinsDictionary.com*. Retrieved: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/nonhuman> [accessed 19.12.2021.].

neatrisināmība. Tātad tas ir konflikts, kur vienā pusē ir cilvēks, bet otrā pusē ir nevis cits cilvēks, bet gan citbūtnes, daba, vide [Heim 2018: 62–63].

Tā kā māksla spēj ietvert sevī pretrunas, tā var radīt drošu telpu, kurā ir iespējams risināt ar klimata pārmaiņām un citām vides problēmām saistītās izteikti emocionālas jeb afektīvas⁹ traumas [Davis 2020: 64], savukārt teātris jo īpaši var kļūt par vietu cilvēka sugai un citām sugām, ar kurām cilvēks daļa vietu uz planētas [May 2021: 13], un par ilgtspējīgas nākotnes iztēlošanas [Hubell & Ryan 2022: 189], turklāt ekoteātris ir uzskatāms par iekļaujošas stāstniecības izpausmi [Garrett 2024: 52], jo tas paplašina attiecības no cilvēciskām līdz ārpuscilvēciskām. Tādējādi ekoteātrim ir iespēja kļūt par ekoloģiskās iedomātības formu, kas sevī līdzās sociāliem konfliktiem spēj ietvert arī vides konfliktus. Šāda iedomātība spēj būtiski ietekmēt to, kā sabiedrība reaģē uz pieaugošo klimata krīzi un vides problēmām [Neimanis et al. 2015: 81], kam piemīt hiperobjekta (*hyperobject*) raksturs. Saskaņā ar ekofilozofa Timotija Mortona ieviesto konceptu hiperobjekts ir liela mēroga lietas un parādības, kuras ir izkliedētas laikā un telpā, tādējādi cilvēkam aptveramas tikai atsevišķās izpausmēs, nevis kopumā, kā, piemēram, evolūcija, biosfēra, klimats [Morton 2018b: 22], turklāt ar ekoloģiju saistītās problēmas, tostarp klimata pārmaiņas un vides piesārņojums, ir raksturojamas ar lēnās varmācības (*slow violence*) jēdzienu, kas apzīmē tādu vardarbību (šajā gadījumā attiecībā uz vidi), kas ir pakāpeniska, tātad arī izkliedēta laikā un telpā bez tūlītējas acīmredzamības [Nixon 2011], palēninot arī rīcību šo problēmu risināšanai.

Posthumānisma teorētiķe Steisija Aleimo uzsver, ka vides problēmjaūtājumi vienmēr ir gan “šeit”, gan “tur”, citiem vārdiem raksturojot, tie ir vienlaikus lokāli un globāli, personiski un politiski, praktiski un filozofiski. Par piemēru ņemot kaut vai ķermeņa un vides mijiedarbību jeb pārķermeniskumu: šķietamā lokālā ķermeņa saskare ar vidi var atklāt daudz plašākus vides degradācijas tiklus līdz ar sociālo netaisnību, kaut vai izsekojot toksiskas vielas ceļam no tās ražošanas līdz patēriņam [Alaimo 2017: 15]. Līdz ar to ekoloģiskā krīze, kas ietver virkni vides un sociālo problēmu, ir izkliedēta laikā un telpā un ārēji pakāpeniska, tādējādi cilvēkā kavējot tūlītēju reakciju un attieksmes un rīcības maiņu.

Ekoloģiskā apzinātība, kas skaidrojama kā izpratne par neizbēgami ciešo cilvēka un fiziskās vides savstarpējību, mazina antropocentrisko pārliecību, ka nav neviena cita atskaites punkta kā vien cilvēks [Morton 2018: 32], līdz

---

⁹ **Afekts** (ang. val. *affect*). Afektu psiholoģijā skaidro kā īslaicīgu, ļoti stipri izteiktu emocionālu stāvokli, savukārt afektu teorijā (*affect theory*) ar jēdzienu “afekts” izprot intensīvu ķermenisku sajūtu, saplūstot videi ar dažādiem, tostarp citbūtņu (*non-human beings*) ķermeņiem, nojaucot priekšstatu par iemiesotu patību un statistisku vidi; turklāt materiālajā ekokritikā afektīvais pavērsiens (*affective turn*) pēta dinamiskas mijattiecības starp dažādiem ķermeņiem. Avots: Bladow, Kyle, Ladino, Jennifer (2018). *Affective Ecocriticism. Emotion, Embodiment, Environment*. London: University of Nebraska Press.

ar to teātris, kas stiprina cilvēka ekoloģisko apzinātību, vienlaikus vājina antropocentrisko skatupunktu. Ekoloģiskā apzinātība nozīmē domāt un darīt ētiski un politiski, ņemot vērā dažādus atskaites punktus, nevis tikai vienu – cilvēka [Morton 2018: 32]. Vai, ņemot talkā iztēli, teātris ekoloģijas labā spēj paveikt vairāk nekā tikai dokumentēt, radīt vieglu morālu diskomfortu vai atdarināt vides aktivistu rīcību? Šo jautājumu uzdod pētniece Volasa Heima, atgādinot, ka kā cilvēks, tā daba nav lieta pati par sevi, bet gan attiecību kopums. Līdz ar to teātra kā medija spēkos ir radīt jaunus attiecību modeļus [Heim 2018: 73]. Lai arī nereti vides aktivisti izmanto performatīvas stratēģijas savos protestos kā ceļu uz lielāku redzamību mediju dienaskārtībā un rezonansē [Kershaw 2002: 118], tomēr būtiski ir ņemt vērā, ka par ekoloģijas problēmjautājumiem reflektējošai mākslai ir plašs uzdevumu loks, kas nebūt neaprobežojas pārliecināšanā par problēmas svarīgumu vai konkrētas rīcības pieprasīšanu.

Iespēju radīt ekoloģiski spēcīgus tēlus britu teātra pētnieks Karls Laverī (*Carl Lavery*) saredz postdramatiskā teātra valodā, tostarp vietai piesaistītās performancēs, koprades darbos, imersīvās instalācijās, izrādēs ar atvērtām un mainīgām beigām, ilgstošos darbos un mēroga ziņā lielos kopienas darbos [Lavery 2019: 267]. Klimata jutīgas mākslas spēkos klimata dramaturģe Zoja Svendsena (*Zoe Svendsen*) saskata arī tādus uzdevumus kā bažu paušana, jaunu attiecību formu iedomāšanās, saikņu veidošana, vainas apzināšanās, kopīga atzišanās zaudējumos un arī kopīga sarežģītu jautājumu risināšana, kuru starpā ir arī pārvērtējums tam, kas esam mēs un kas mēs varētu būt [Svendsen 2021]. To, kādā tonī un ar kādiem mākslinieciskajiem paņēmieniem veidot sarunu par ekoloģisko krīzi teātri, katrs praktiķis izvēlas pats. Kāds meklē cēloņus un saknes šai krīzei, kāpjoties atpakaļ laikā un kultūras paradigmās, cits meklē jaunus līdzāsībūšanas veidus šodienas pasaulē, ņemot vērā politiskus, filosofiskus un zinātniskus aspektus, bet vēl kāds balstās bailu vai cerību reģistrā nākotnes vīzijās, meklējot alternatīvas pastāvošajiem eksistences veidiem [Taxopoulou 2023: 175].

Ekodramaturģijas uzdevumu Karls Laverī raksturo kā tādu ekoloģiskās domāšanas veidu veicināšanu, kā pamatā ir domāšanu tīklos [Lavery 2019], savukārt franču pētniece Eliana Bofisa (*Eliane Beaufils*) šādā teātra virzienā saredz teātra “pārrunu veicēja” lomu, kas skatītājiem palīdz apgūt līdz tam vēl neapgūto prasmi domāt ģeobioloģiski [Beaufils 2022: 355] jeb saredzēt savstarpējās saiknes ne tikai ar citiem cilvēkiem, bet arī ar ārpus cilvēka esošo pasauli. Šo saikņu radīšana nozīmē ķermenisku iesaisti jeb iemiesošanos [Woyrnarski 2020: 110], kas palīdz padziļināt ekoloģisko apzinātību. Uzsverot to, ka visas dzīvā izpildījumā esošās teātra izrādes ir sava veida ekosistēmas, ekokritikas teorētike skatuves mākslā Džūlija Hadsone ekoteātra jēdzienā ietver vides aktīvu klātbūtni konkrētā izrādē [Hudson 2020: 5], tāvad piešķir videi aģenci teātra izrādē. Ekoteātra izrāžu radītās naratīvu ainavas kļūst par ekoloģiskās iedomātības telpām, kurās iespējams veicināt cilvēka vietas pārvērtēšanu ekosistēmā,

attālinoties no dabas un kultūras pretstatījuma, bet tuvojoties to savstarpējībai, un līdz ar to sekmēt skatītājos katra individuālo ekoloģisko apzinātību.

Skatoties no ekoteātra perspektīvas, ekodramaturģijai, kura ietver sevī ne tikai politiskus, filosofiskus, zinātniskus, bet arī ētiskus aspektus, būtiski atrast, pirmkārt, formu, kas pastiprina darba vēstījumu un nenonāk pretrunā ar to, otrkārt, vietu, kurai ekoteātri ir sava – aktīva – loma, treškārt, aktivizēt ķermenisko pasaules uztveri, apzinoties sociopolitiskās struktūras, kurās atrodas ķermenis. Raugoties uz ekorežiju un ekodramaturģiju kā teorētiski, tā praktiski, secināms, ka, pirmkārt, ekoteātra izrāde ir iestudējums, kura pamatā ir vēstījumi par cilvēka un dabas mijattiecībām un kur videi – iedomātai vai esošai – ir aktīva loma. Ņemot vērā ekoscenogrāfijas principus, secināms, ka, otrkārt, ekoteātra izrāde ir iestudējums, kura tapšanas procesā, tā izrādīšanas laikā un arī pēc izrādes tiek ņemti vērā ilgtspējas aspekti, apzinoties ietekmi uz vidi un tiecoties to mazināt apritīgā veidā.

Balstoties promocijas darbā izpētītajā, autore izvirza šādu aptverošu ekoteātra kā teātra virziena jēdzienu definējumu:

ekoteātris

(angļu val. *ecothatre*, vācu val. *Ökotheater*, franču val. *écothéâtre*, spāņu val. *ecoteatro*, lietuviešu val. *ekoteatras*, igauņu val. *ökoteater*, ukraiņu val. *ekomeamp*)

ir teātra virziens, kas pievēršas cilvēka un ārpus cilvēka esošās pasaules mijattiecībām, kurās klātesoši ir vides konflikti un problēmjautājumi, un kas ņem vērā ilgtspējas aspektus visā izrādes dzīves ciklā, tiecoties uz apritīgumu tajā

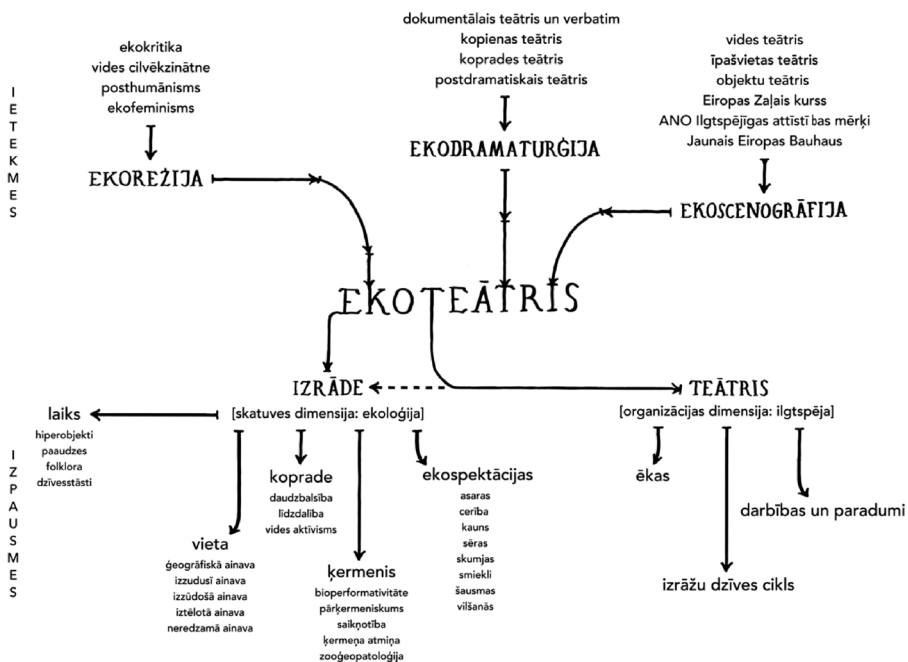
Pilnīgākajā un plašākajā nozīmē jēdziens “ekoteātris” ir attiecināms uz izrādēm, kuras atbilst definīcijā ietvertajiem ekorežijas vai ekodramaturģijas un ekoscenogrāfijas principiem.

Šaurākā nozīmē, atbilstot tikai vienam vai dažiem principiem, raksturojums “ekoteātra izrāde” var tikt attiecināts uz tādu izrādi, kura:

- 1) saturiski pievēršas cilvēka un dabas vai vides mijattiecībām;
- 2) saturiski izvērš hiperobjektu – piemēram, klimata pārmaiņu, bioloģiskās daudzveidības, ekoloģiskās krīzes, piesārņojuma – problemātiku;
- 3) fiziski līdziesaista skatītāju darbībā un aktivizē tā ķermeņa atmiņu mijiedarbē ar vietu;
- 4) ar konkrētu praktisku rīcību rada pozitīvu ietekmi uz vidi izrādes laikā vai pēc tās;
- 5) ir radīta un rādīta, ņemot vērā vides ilgtspējas un apritīguma principus, īstenojot ekoscenogrāfijas pieeju.

EKOTEĀTRA SAZAROTĪBAS SHĒMA

Ekoteātra sazarotība – tā ietekmes un tā izpausmes – ir atspoguļotas promocijas darba autores Kitijas Balcares izstrādātajā ekoteātra shēmā. Promocijas darba teorētiskā daļa iezīmē ietekmju – ekorežijas, ekodramaturģijas un ekoscenogrāfijas saknes –, savukārt analītiskā daļa ir vērsta uz skatuves dimensiju padziļinātu izpēti. Organizācijas dimensija ir tālākas pētniecības virziens.

Ekoteātra sazarotības shēma © Kitija Balcare, 2025

1. attēls. Ekoteātra sazarotības shēma. Autore: Kitija Balcare.

SECINĀJUMI

1. Ekoteātra naratīvu ainavas rada ekoloģiskās iedomātības telpas, kurās ir iespējams veicināt cilvēka vietas un lomas pārvērtēšanu ekosistēmā, attālinoties no dabas un kultūras pretstatījuma, tā vietā tuvojoties to savstarpējībai, tādējādi padziļinot skatītājos ekoloģisko apzinātību.
2. Līdzās teātrī un iestudējumos aktuāliem jautājumiem “kas mēs esam?” un “kur mēs esam?”, ekoteātrī tikpat svarīgs ir arī jautājums “kā mēs esam?”, kas iztaujā cilvēka un ārpus cilvēka esošās pasaules (arī starpsugu) mijattiecības, to veidošanas pieejas un ētiskās šķautnes.
3. Ekodramaturģija pievēršas cilvēka un ārpus cilvēka esošās pasaules mijiedarbībai, saturiski atainojot cilvēka, citbūtņu un vides attiecības un dažādus līdzaspastāvēšanas veidus, virzoties no cilvēkcentrēta pasaules skatījuma uz ekocentrētu pieeju.
4. Ekorežijas pieeja balstās režisora izvēlē lugā vai citā iepriekš uzrakstītā dramaturģiskā materiālā priekšplānā izcelt ekoloģisko līniju, kontekstualizējot darbību iestudējuma laikam aktuālos vides konfliktos un nezaudējo ekocentrisko pozīciju visā iestudējuma gaitā.
5. Ekoscenogrāfiju ir ekoloģiski ētiskā veidā radīta scenogrāfija, apzinoties tās atstāto ietekmi uz vidi un tiecoties to pēc iespējas mazināt, īstenojot izrāžu veidošanā apritīgu pieeju. Ekoscenogrāfijā pastāv daudzveidīgas pieejas ar plašu estētisko izvēļu kopumu, kas ļauj spēcīnāt izrādes vēstījumu caur noteiktu materialitāti.
6. Ekoteātris ir teātra virziens, kas pievēršas cilvēka un ārpus cilvēka esošās pasaules mijattiecībām, kurās klātesoši ir vides problēmjautājumi un konflikti, un kas ņem vērā ilgtspējas aspektus visā izrādes dzīves ciklā, tiecoties uz apritīgumu tajā. Jēdziens “ekoteātris” ir izmantojams gan tā pilnīgākajā nozīmē, attiecinot to uz teātra virzienu, gan arī šaurākās nozīmēs, attiecinot to uz konkrētām izrādēm, kas definīcijā ietvertajiem aspektiem atbilst tikai daļēji.
7. Lai ekoteātra izrādē aptvertu laiktelpas izkļiedētību, tādējādi padziļinot izpratni par dabas cikliem un vides vēsturi, teātra praktiķi izmanto dažādas stratēģijas, reizēm tās arī savienojot. Pirmkārt, saikņotības nostiprināšanai izmanto paaudžu pieeju un paaudžu stāstus – gan pārstāstot vai pārmantojot senču zināšanas, gan sasaistot tagadni ar nākotnes paaudzēm, ar saviem bērniem un to bērniem. Otrkārt, ceļošanai laikā un telpā izmanto folkloru, tostarp teikas, tautasdziesmas, ticējumus, sakāmvārdus, buramvārdus. Treškārt, vides problēmu pietuvinājumam izmanto dažādu personību – gan

“mazā cilvēka”, gan zinātnieku un pētnieku, gan vides praktiķu – dokumentālus dzīvesstāstus un personiskus pieredzējumus.

8. Ekoteātra virziena izrādēs ir izmantotas dažādas stratēģijas vietas izvēlē un radīšanā. Pirmkārt, izmanto reālas vietas ārpus telpām – gan izrādes norisei vienā konkrētā vietā, gan arī izrādei, kas norisinās esot kustībā noteiktā maršrutā vai teritorijā. Otrkārt, ekoteātrim ir raksturīgas zudušu vietu rekonstrukcijas, kuras iedzīvina “melnās kastes” skatuves telpās, audioizrādēs vai digitālā teātra formā. Treškārt, ekoteātris izmanto īpašvietas teātra pieeju, izvēloties tādu vietu, kas spēj iegūst aktīvu lomu izrādē, piemēram, konkrētā muzejā, pamestā rūpnīcā vai atkritumu poligonā.
9. Ekoteātrim saikņotība ir svarīga ne tikai vēstījuma ziņā, sekmējot ekoloģisko apzinātību, bet arī izrādes veidošanas procesā. Ekoteātra darbiem ir raksturīga daļēji demiurga funkcija – tie top kopradē ar citiem, kas ikdienā nav saistīti ar skatuves mākslu, piemēram, ar vietējiem iedzīvotājiem, ar jomu ekspertiem, ar nozaru zinātniekiem, ar žurnālistiem, ar arhīvu speciālistiem, ar skatītājiem, ar nevalstiskām organizācijām, ar noteikta vecuma mērķauditorijām, piemēram, ar bērniem vai jauniešiem, ar muzeju speciālistiem u. c. Koprade kā iekļaujoša, daudz balsību aktivizējoša stratēģija var tikt izmantota gan idejas attīstības posmā, gan izrādes iestudēšanas brīdī, gan arī pašā izrādē.
10. Ekoloģiskās apzinātības sekmēšanai ir būtiska saikņotības nostiprināšana ar ārpus cilvēka esošo pasauli. Saikņotībai ir ķermenisks raksturs, kurš ekoteātra izrādēs atklājas kā izteikta fiziskuma klātbūtne, kura ietver atteikšanos no konkrētām lomām, performantu androginitāti un anonimitāti (piemēram, atsakoties no sejas mīmikas izmantošanas, uzvelkot dažāda veida sejas maskas), atteikšanos no dramatiskā teksta kā izrādes pamata, fragmentētību ainās un kustībās. Saikņotības uzsvēršanai izmanto arī apmeklētāju ķermenisku iesaisti, piemēram, pastiprināti stimulējot to maņas (redzi, dzirdi, garšu, tausti, smaržu), iesaistot noteikta veida horeogrāfisku zīmējumu veidošanā, kur caur dzīvās scenogrāfijas lomu apmeklētāji kļūst par aktīvu daļu no ekosistēmas.
11. Klimata pārmaiņu un ar tām saistītu ekoloģijas problēmu, piemēram bioloģiskās daudzveidības sarukumu, izkliedētība laikā un telpā kavē cilvēka ekoloģiski apzinātu rīcību, kuru spēj stiprināt starppaudžu saistības nostiprināšana jeb saikņotība ne tikai telpā, bet arī laikā. Ekoteātris kā kolektīva vides iedomātības forma spēj piedāvāt cilvēkam alternatīvus telpiski temporālos mērogi, kas ir būtiski ekoloģiskās apzinātības stiprināšanai.
12. Ar bioperformativitāti saprotot ķermeņa izkļūšanu no simbola un metaforas slazda un kļūšanu par fizisku ķermeni, kurš ekoteātra radītajā iedomātībā piedāvā skatītājam citas, alternatīvas iespējas eksistējošajai pasaules kārtībai, secināms, ka ekoteātris kļūst par posthumānisma ideju platformu

- un ļauj performantu ķermenim pārkāpt kustības robežas un pietuvoties bioperformativitātei.
13. Sugu savstarpējībā jeb to mijattiecību veidošanā un izprašanā liela nozīme ir ķermenim, tā izpausmēm un materialitātei, savukārt māksla ir tam piemērota iedomātības telpa, kas paplašina pieredzi no individuālas uz kolektīvo, tādējādi nostiprinot ekoloģisko apzinātību.
  14. Sugu teātris, kas uzskatāms par ekoteātra apakšvirzienu, ļauj piedzīvot dažādas līdzāspastāvēšanas formas, pievēršoties ķermeniskajai pieredzei. Individuālo seju un tām raksturīgās mīmikas maskēšana ekoteātra izrādēs kļūst par skatuvisku paņēmieni, lai pietuvotos citu sugu iemiesošanai, vienlaikus tādā veidā pievēršot lielāku uzmanību ķermeniskajai eksistencei.
  15. Kustībai, kas izriet no ekoteatrālas izrādes dalībnieku – kā performantu, tā skatītāju – ķermeņiem, ir svarīga klātbūtne saikņotības izpratnes veidošanai ekoteātrī. Līdz ar to ekoteātrī kā kolektīvā iedomātības telpā bioperformativitāte ļauj nonākt ekoteātra apmeklētājam tādā vidē, kas padziļina tā ekoloģisko apzinātību caur iekļaujošu ķermenisku iesaisti, tostarp dažādu maņu aktivizēšanu vidē, un caur saskari ar ārpus cilvēka esošo pasauli.
  16. Ekoteatrālās stratēģijas vides aktīvismā darbojas divos virzienos. Pirmkārt, teātra praktiķi, veidojot ekoteātra oriģināldarbus, aktualizē tā brīža politiskajā dienaskārtībā esošos vides jautājumus savās izrādēs un performancēs. Turklāt līdzdalību sekmējošos ekoteātra darbos to apmeklētāji no skatītājiem kļūst par līdzpildītājiem, tādējādi uz izrādes laiku nonākot konkrētā vides konflikta risināšanas zonā. Otrkārt, skatuves mākslas praktiķi, personīgi iesaistoties vides aktīvismā un publiskās aktivitātēs, protestos izmanto performatīvas, teatrālas stratēģijas, tādējādi pievēršot plašākas sabiedrības uzmanību konkrētajam vides problēmjautājumam jeb tā brīža vides konfliktam.
  17. Ekoteātris spēj radīt kolektīvas iedomātības telpu, kas ir atvērta dažādu ekospektāciju izpausmēm, kura spēj līdzāspastāvēt vienas izrādes laikā: smiekliem kā intelektuālam, emocionālam un fiziskam paņēmienam, kas ar komiskā, ironiskā klātesamību pievērš uzmanību vides konfliktiem, izgaismojot tajos pretrunas; ekoskumjām, kas atklāj skatītājam esošus vai iespējamus zaudējumus; cerībai, kas ir priekšnoteikums ekoloģiskās apzinātības nostiprināšanā un tālākā vides aktīvisma veicināšanā.

DISKUSIJA

Saasinoties diskusijām par ekoloģisko krīzi un klimata pārmaiņu ietekmēm, mākslai ir iespēja kļūt par starptelpu šādām sarunām, ļaujot atklāt dažādus skatpunktus un iedarboties uz cilvēku ne tikai intelektuāli, bet arī emocionāli un pat ķermeniski. Iztēles telpa, ko piedāvā teātris, kļūst par vingrinājumu ekoloģiskajā apzinātībā, kas ir priekšnoteikums aktīvai attieksmei un rīcībai vides konfliktu risināšanā. Saredzot ekoteātri kolektīvu vides iedomātību, promocijas darbā “Skatuves māksla ekokritikas diskursā: ekoteātris Latvijā 21. gadsimtā” ekokritiskā tuvskatījumā analizētie piemēri atklāj, kā teātra virzienu raksturo dažādu laiktelpu līdzāspastāvēšana, starppaaudžu saikņu stiprināšana, folkloras, mītu un dzīvesstāstu izmantojums, ķermeņa atmiņas un maņu aktivizēšana, atteikšanās no runātā teksta un bioperformatīvas kustības klātbūtne, afektīva pieredze, kas izmanto plašu emocionālo paleti, koprades process gan izrādes tapšanas procesā, gan izrādes laikā mijiedarbē ar apmeklētājiem, kā arī tiecība uz aktīvu līdzdalību intelektuāli, emocionāli un ķermeniski. Līdzīgi tam, kā vides protestos to veidotāji, tostarp teātra praktiķi, izmanto teatrālu pieeju, tā arī izrādēs ir klātesoši vides konflikti, piedāvājot dažādus skatupunktus uz konkrētu problēmjauditājumu. Secināms, ka vides aktīvisms teātra praktiķu izpausmēs ir vērojams abos virzienos – gan kā mākslas darbu radīšana par vides tēmām, ietverot izrādēs dokumentālus aspektus un personīgas pieredzes, gan arī līdzdalība vides protestos, paplašinot to performatīvo raksturu un izpausmes laukus.

Turpinot promocijas darbā iesākto pētniecisko virzienu, kura centrā ir ekoteātris, ir izvirzāmi vairāki uzdevumi tālākai izpētei. Viens no uzdevumiem ir saistāms ar ekoteātra kā organizācijas dimensiju, pievēršoties padziļinātai ilgtspējas aspektu izpētei teātra ēkās, izrāžu dzīves ciklā un organizācijas darbībā un paradumos. Otrs uzdevums ir attiecināms uz padziļinātu ekoscenogrāfijas izpēti, sistematizējot scenogrāfiskos paņēmienus un skatuviskās izpausmes sasaistē ar izrāžu dzīves ciklu un tā apritīguma aspektiem. Trešais uzdevums ir pievērsties ekoteātra izrāžu auditorijas pētīšanai, skatot, vai un kā izrādes ietekmē to ekoloģisko apzinātību vides aktīvisma kontekstā. Atsevišķs pētniecisks uzdevums ir skatīt arī performances mākslu Latvijā, analizējot to ekokritiskā tuvskatījumā un vēsturiskā griezumā pievēršoties arī ekonacionālisma kontekstam sasaistē ar vides aizsardzības aktivitātēm. Papildus uzdevums ir nostiprināt promocijas darbā iestrādāto un latviskoto vides cilvēkzinātnei raksturīgo jēdzienu lietojumu.

Pateicībā maniem vecākiem un cerībā maniem bērniem

UNIVERSITY OF
LATVIA

FACULTY OF HUMANITIES

Kitija Balcare

**PERFORMING ARTS
IN THE DISCOURSE OF ECOCRITICISM:
ECOTHEATRE IN LATVIA
IN 21ST CENTURY**

SUMMARY OF DOCTORAL THESIS

Submitted for the Degree of Doctor of Philosophy (Ph. D.)
in the Humanities and Arts,
in the Field of Arts
Subfield of Theatre and Film Theory and History

Riga 2025

The doctoral thesis was carried out at the Faculty of Humanities, University of Latvia, from August 2021 to August 2025.

Project “Cultural and creative ecosystem of Latvia as a resource of resilience and sustainability”, project No. VPPMM-LKRVA-2023/1-0001(18.09.2023.–30.08.2024.)

Funded by
the European Union
NextGenerationEU

UNIVERSITY OF
LATVIA

The Recovery and Resilience Mechanism project “Internal and External Consolidation of the University of Latvia” Nr. 5.2.1.1.i.0/2/24/I/CFLA/007 (01.09.2024.-25.11.2025.)

The thesis contains an introduction, three chapters, conclusions, a summary, a bibliography, and three appendices.

Form of the thesis: dissertation in the field of Arts, within the subfield of Theatre and Film Theory and History.

Supervisor: **Līga Ulberte**, *Dr. art.*, Professor, Latvian Academy of Culture.

Reviewers:

- 1) **Benedikts Kalnačs**, *Dr. habil. philol.*, Leading Researcher, Institute of Literature, Folklore and Art, University of Latvia;
- 2) **Janīna Kursīte-Pakule**, *Dr. habil.*, Professor, University of Latvia;
- 3) **Lauma Mellēna-Bartkeviča**, *Ph. D.*, Researcher, Jāzepa Vītola Latvian Academy of Music.

The thesis will be defended at the public session of the Promotion Committee of the fields of Linguistics and Literary Studies, and Music, Visual Arts, and Architecture at the University of Latvia, on November 25, 2025, at 17:00, at the Faculty of Humanities, University of Latvia, Visvalža street 4A, Riga.

The thesis is available at the Doctoral School of the University of Latvia, located at O. Kalpaka Boulevard 4, Riga.

Promotion Committee of the fields of Music, Visual Arts, and Architecture at the University of Latvia

Chairwoman of the Doctoral Committee _____/Ausma Cimdiņa/

Secretary of the Doctoral Committee _____/Iveta Narodovska/

© University of Latvia, 2025

© Kitija Balcare, 2025

ISBN 978-9934-36-444-0

ISBN 978-9934-36-445-7 (PDF)

ABSTRACT

This doctoral thesis is the first systematic study focused on analysing theatre performances within the context of ecocritical discourse on environmental conflicts. Adopting a posthumanist theoretical perspective, the thesis elaborates on the ecocritical close reading approach to performance analysis. It traces the origins of ecotheatre in both content and form, offering a comprehensive definition of the genre and explaining its influences and manifestations. Consequently, the doctoral thesis presents an extensive overview of the ramifications of ecotheatre, providing in-depth explanations of its means of expression and artistic techniques. These include the exploration of time and space, place and its agency, collaboration and inclusive polyphony, the body and embodiment, and the modalities of ecospectations, such as humour, mourning, and hope. The artistic techniques are illustrated with examples from ecotheatre performances, and the relationships between the experiences of theatre practitioners in Latvia and other countries are analysed, with a particular emphasis on ecotheatre as an expression of environmental activism by theatre artists. In conclusion, the thesis argues that ecotheatre fosters a space for collective imagination, thereby contributing to the deepening of ecological awareness – an essential prerequisite for environmental activism.

Keywords: ecotheatre, posthumanism, ecological awareness, ecoscenography, sustainability in performing arts, environmental activism

CONTENTS

INTRODUCTION	33
RESEARCH QUESTION	37
STRUCTURE OF THE STUDY	38
THEORETICAL FRAMEWORK AND SOURCES	39
APPROVAL OF THE DOCTORAL THESIS RESULTS	41
GENESIS AND DEFINITION OF ECOTHEATRE	46
SCHEME OF ECOTHEATRE	51
CONCLUSIONS	52
DISCUSSION	55
BIBLIOGRAPHY	57
ACKNOWLEDGMENTS	59

INTRODUCTION

‘The ecological crisis is a crisis of values,’ claimed Una Chaudhuri, an American theatre scholar and pioneer of ecotheatre, in 1994. She argued that art, including theatre, would play a significant role in re-evaluating values in order to address global and local ecological challenges [Chaudhuri 1994: 26]. On 5 November 2019, 11,258 scientists from 153 countries agreed on a joint position and declared a global climate emergency, highlighting the powerful effects of climate change and the need to re-evaluate habits and actions [Ripple et al. 2019: 8-11]. This was recognised by the European Parliament on 29 November 2019, which emphasised the goal of achieving climate neutrality in Europe by 2050¹.

In May 2023, the European Theatre Convention brought together representatives from 60 European theatres in Opole, Poland. They issued a collective position defining the three biggest challenges for the next decade: 1) democracy, international collaboration and power of theatre; 2) sustainability and the green transition; and 3) digital readiness. These goals have been set out in a roadmap entitled ‘Opole Recommendations’² to guide the future direction of European theatre.

Sustainability as a task and also a challenge for the cultural sector grows out of the European Green Deal³ launched in 2019, which aims to achieve climate neutrality in the European Union by 2050 through green transition; of the New European *Bauhaus* initiative launched in 2020, which incorporates the principles of design, sustainability and accessibility, and the European Union’s Climate Adaptation Strategy, which aims to promote Member States resilience to climate change by developing adaptation measures and promoting systemic adaptation policies⁴.

Despite the growing body of scientific evidence on the effects of climate change, public concern about it is declining. Attitudes are becoming increasingly polarised, particularly among those who do not experience these effects in

---

¹ The European Parliament declares climate emergency. *Europarl.europa.eu*. 29.11.2019. Available: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20191121IPR67110/the-european-parliament-declares-climate-emergency> [accessed 25.05.2025].

² Opole’s recommendations are available in digital format here: <https://www.europeantheatre.eu/page/resources/online-library#94>.

³ The principles of the European Green Deal are available here: <https://www.consilium.europa.eu/lv/policies/green-deal/#what>.

⁴ Kleinberga, V. (2024). Klimata politika. *Nacionālā enciklopēdija*. Available: <https://enciklopedija.lv/skirklis/195894-klimata-politika> [accessed 25.05.2025].

their daily lives and routines [Beattie & McGuire, 2019: 99]. To understand the conflicts between humans and nature, a different kind of theatrical experience is needed, one that differs from the historical focus on human relationships [Heim 2016: 8]. In the 21st century, as the world experiences an ecological crisis and the effects of climate change on human health and the wider environment, the interdisciplinary field of environmental humanities is developing rapidly. This field of study examines the relationship between humans and the environment.

As the climate crisis intensifies and environmental issues become increasingly urgent around the world, the last two decades have seen the emergence of new concepts in theatre and theatre studies. These include Anthropocene theatre, ecodramaturgy, ecofeminist theatre, ecodirecting, ecoscenography, climate change theatre, climate dramaturgy, indigenous theatre, bio-theatre, theatre of species, and green theatre. As awareness of sustainability and the circular economy grows, the ethical and practical approach of sustainability to production is being discussed more and more in the context of the performing arts. This involves defining sustainability principles for the sector, as well as green guidelines applicable to theatre practitioners' activities, performances and their life cycle, and theatre buildings and their environmental impact.

Ecocriticism, a precursor to environmental humanities, first appeared in literary studies in the 1980s and 1990s. As concerns about climate change grew, it gradually spread more widely into the field of cultural studies. As a theoretical approach to criticism, it examines the relationship between humans and the environment from various perspectives, including historical, psychological, political and philosophical ones, while promoting the idea of environmental justice. As ecocriticism gradually evolves into environmental humanities, new trends in theatre research are emerging from the ecocritical analysis of individual performances. These can collectively be referred to as ecological theatre, eco-theatre or ecotheatre. These trends are characterised by a paradigm rooted in posthumanism⁵, representing a shift from an anthropocentric worldview to an ecocentric one.

In the context of the Anthropocene, a geological era characterised by human economic activity, it is crucial to analyse how art addresses and highlights the ecological and environmental issues of this era. Ecocriticism is growing in importance not only in literary research, but also in theatre studies, making the ecocritical analysis of theatre performances increasingly relevant. In light of global society's heightened focus on environmental issues, the importance of the performing arts in raising awareness of these issues is also growing.

---

⁵ The concept of '**posthumanism**' moves away from an anthropocentric view of the world that focuses on humans, recognising the coexistence of other species and striving for an ecocentric paradigm. It was first introduced by the postmodernist theorist Ihab Hassan in his 1977 article, 'Prometheus as Performer: Towards a Posthumanist Culture?'

It can be observed that the range of environmental conflict topics reflected in theatre performances included in the ecotheatre movement is constantly expanding. Therefore, it is important to study ecotheatre in the performing arts as both an artistic expression and a form of environmental activism. Ecotheatre is a method of exploring historical or imagined environmental conflicts and documenting the relationship between humans and the environment within current geopolitical and social conditions⁶, while highlighting environmental justice and searching for new ways of coexisting. Ecocriticism seeks to identify links between environmental and social issues, offering a fresh perspective on human coexistence with the wider world. This makes analysing performing arts, including theatre performances, from an ecocritical perspective a topical issue.

Taking an ecocritical approach to studying environmental discourse in literary works, British researcher Andrew McMurry distinguishes four types of ecological engagement. Firstly, he identifies ecophobic works as those in which nature has a largely incidental presence and is not of interest. Secondly, ecophatic work, in which nature and its imagery serve as a metaphor for humanity. Thirdly is ecoliterate work, which depicts the interaction between humans and nature. From an ecocritical perspective, this can be seen as the decentralisation of humans, or a transition from an anthropocentric to an ecocentric worldview. Fourthly is ecophilic work, which passionately advocates for nature or an environmental issue and achieves an ecocentric position [McMurry, 2019: 18–19]. Although these four types of ecological engagement are usually applied to literary works for text analysis from an ecocritical perspective, they can also be used to classify works of the performing arts, including eco-theatre performances, according to the type of ecological engagement they exhibit. Works that can be classified as ecoliterate and ecophilic in the analysis of performing arts are consistent with the ecotheatre movement.

Thus, the relevance of the doctoral thesis lies in its exploration of the ecological crisis and the current issue of the relationship between humans and the environment from the perspective of environmental humanities – a growing field of study that examines art and ecology as a unified subject.

The doctoral thesis is novel in several respects. Firstly, no systematic research has been conducted to date on ecotheatre in Latvia, focusing on the analysis of theatre performances within the context of ecocritical discourse and current environmental issues and conflicts. Secondly, theatre studies lack a comprehensive analysis of the concept of ecotheatre, a definition of this theatre direction, as well as a comparison of its theoretical understandings, which

---

⁶ Ecotheatre as a method of documenting ecocide is used by theater groups in Ukraine, focusing on the environmental damage caused by Russia's military actions in Ukraine, for example, in the plays "Birds" (2024) and "Cyborg Orgy" (2025).

are addressed in this doctoral thesis. Thirdly, by developing a new research direction in theatre studies this thesis expands the possibilities for reviewing performances and provides practical insights into viewing new productions from an ecocritical perspective within a posthumanist discourse.

RESEARCH QUESTION

The research question of the doctoral thesis is to explore which artistic means of expression and techniques can be employed in ecotheatre to engage audiences intellectually, emotionally, and physically, thereby fostering their ecological awareness. The aim of this doctoral thesis is to provide a comprehensive characterisation of ecotheatre as a genre, identifying its expressive means and artistic techniques from an ecocritical perspective.

Thesis objectives:

- 1) based on theoretical literature studies, develop a comprehensive definition of ecotheatre as a theatre genre, describe its characteristics in terms of content and form, and create a scheme of ecotheatre;
- 2) to describe and propose analytical approaches to the interpretation of theatre performances in the discourse of ecocriticism;
- 3) to ecocritically analyse productions in Latvian theatre in the 21st century that correspond to the ecotheatre genre, contextualizing their econarratives with global ecological issues and environmental conflicts on the Latvian media agenda;
- 4) to describe the development process of Latvian ecotheatre, analysing the interrelationships in the context of current international theatre processes, looking at ecotheatre as a technique for raising ecological awareness and a form of environmental activism.

The doctoral thesis, which is methodologically based on an ecocritical close reading of performances that correspond to the definition of ecotheatre (proposed and theoretically substantiated by the author of the study), uses the following research methods:

- 1) qualitative content analysis based on an interpretative approach to the subject of study and the description of the process, using the collected information and its analysis.
- 2) narrative analysis is a qualitative research method in which the narrative includes both the story (what is depicted) and the discourse (how it is depicted).

STRUCTURE OF THE STUDY

The structure of the doctoral thesis consists of an introduction, three thematic chapters, a conclusion, a bibliography and appendices, which include a thematic glossary and an ecotheatre scheme in both Latvian and English.

The first chapter focuses on the role of ecocriticism and environmental humanities in the interpretation of performing arts, as well as theoretical approaches to posthumanism. These include Anna Tsing's concept of species interdependency, Donna Haraway's concept of naturecultures, Stacy Alaimo's concept of transcorporeality and Timothy Morton's approach to ecological awareness. The subchapter describes ecocritical close reading as the method employed in this doctoral thesis to analyse theatre performances within the discourse of eco-criticism, making use of the 'green questions' tool developed by theatre scholar Theresa J. May.

The second chapter explores the origins of ecotheatre and its connection to environmental activism. It outlines the theoretical framework of ecotheatre, which is based on the work of theatre researchers Una Chaudhuri, Theresa J. May, Downing Cless, Tanja Beer, Wallace Heim, Julie Hudson and Lisa Woynarski. The chapter illustrates key concepts of ecotheatre, such as ecodirecting, ecodramaturgy and ecoscenography, with international and local examples, and explains sustainability guidelines in the performing arts in relation to Latvian theatre practice. The chapter concludes with a comprehensive definition of ecotheatre, created by the author of the doctoral thesis, and a schematic visualisation of ecotheatre, which outlines the genesis of this theatre direction and its influences and manifestations.

The third analytical chapter is based on case studies and highlights the artistic means of expression and stage techniques that are characteristic of ecotheatre. These include time and space, the dispersion of place, the impact or agency of place, collaboration and polyphony, the body and embodiment, and the modalities of ecospectations. These techniques are explained using specific examples from ecotheatre performances. The chapter also analyses the interrelationships in the experience of theatre practitioners in Latvia and other countries, focusing on performances created as expressions of environmental activism.

The bibliography section contains a chronologically organised list of the plays and performances mentioned in the thesis. This list can be used as a dataset for similar studies. The glossary in the appendix of the doctoral thesis not only includes terms approved in Latvian and their explanations, but also concepts from posthumanist theory used by the author. These concepts are offered alongside their Latvian translations and explanations with examples.

THEORETICAL FRAMEWORK AND SOURCES

The primary sources used are theatre performances and their audiovisual, visual and dramaturgical materials. Interviews were conducted with performance creators and environmental experts, as well as natural science researchers. Secondary sources include reports from international environmental organisations, comments from environmental experts (articles, interviews, etc.) and reviews of the performances. The analysis uses dramatic, musical and puppet theatre performances⁷ created by Latvian theatre practitioners that correspond to the principles of ecotheatre. It does not evaluate the artistic value of the performances or the practitioners' professionalism, but covers works created and performed for audiences in publicly funded repertory theatres, as well as non-governmental and project theatres.

To contextualise the development of ecotheatre, the doctoral thesis also uses theatre performances created outside Latvia, focusing on their thematic development, choice of form and scenography solutions. Where publicly available, the names of theatre practitioners – playwrights and directors – are accompanied by their year of birth to highlight their generation and their involvement in the field of ecotheatre. Although an ecocritical view can be applied to plays written and staged in different periods and eras, this doctoral thesis focuses on 21st-century performances created in Latvia, while also illustrating the development of eco-theatre through examples from around the world.

The bibliography includes current research in environmental humanities and ecocriticism, as well as scientific research articles on posthumanism and its manifestations in art. This includes the relationship between humans and the environment in the performing arts. In theatre studies, theatre scholar Una Chaudhuri initiated the first discussion on ecological theatre, while academic and director Downing Cless researched ecology and environmental themes in European theatre. Theatre scholar and dramaturg Theresa J. May has raised research questions by analysing performances from an ecocritical perspective, initiating the use of the concept of ecodramaturgy. Researcher and scenographer Tanja Beer has described the principles of ecoscenography; theatre researcher and practitioner Lisa Woynarski has developed the concept of bioperformativity;

---

⁷ The doctoral thesis does not examine circus performances in the context of the performing arts. Such an analysis should be based on a historical perspective within the context of the development of the animal protection movement. Nor does it examine performance art, which would require an ecocritical, close reading within the historical context of econationalism. Both of these areas are considered further areas of research.

and theatre researcher Julie Hudson has studied the interrelationship between the stage and the environment, exploring the agency of place.

Although the concept of sustainability in theatre can be applied to three areas – theatre buildings and their sustainability, the daily operations of theatre practitioners, and theatre performances and their life cycle – this study focuses on aspects of sustainability in the creation of theatre performances in connection with the ecoscenography approach. Research into sustainability in relation to theatre buildings and operations requires different methods, including quantitative methods, as well as an interdisciplinary approach that takes environmental engineering research into account.

APPROVAL OF THE DOCTORAL THESIS RESULTS

The findings and results presented in the doctoral thesis have been approved at 29 international and local scientific conferences, in 11 scientific publications and in several popular science publications.

Scientific Publications (11)

1. Balcare, K. (2025). *Aka hidrofeminisma ūdeņos: romānā un skatuves telpā // Regīna Ezera: sievišķais subjekts, vide, stāstījums. Kolektīvā monogrāfija*. LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts.
2. Balcare, K. (2024). *Choreography Of Life: Kristīne Brīniņa and Her Documentary Dance Method // Critical Stages*, June 2024, No. 29. Indexed by *Scopus*. Available: https://www.critical-stages.org/29/choreography-of-life-kristine-brinina-and-her-documentary-dance-method/?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTEAAAR1bCMMuW9n4c0cFTzC70ZIU3pm9TdrVtrofTnBGEI1W7vU_ZSDQfPNKAKI_aem_wkWrPf7o0GCHRDdIDnujbg
3. Laime, S., Balcare, K., Gailīte, E., Grīnvalde, R., Vaivade, A. (2024). *Perspectives on Climate Change Impact on Intangible Cultural Heritage. The Case of Traditional Lamprey Fishing in Latvia // Anthropological Journal of European Cultures*, Vol. 33 (1), pp. 26–36. Indexed by *Scopus*. DOI: <https://doi.org/10.3167/ajec.2024.330104>
4. Balcare, K. (2023). *Human and More-than-human in the Performing Arts Landscape in Latvia // Culture Crossroads*. Vol. 22. Indexed by *Scopus*. DOI: <https://doi.org/10.55877/cc.vol23.388>
5. Balcare, K. (2023). *Kad koki runāja: koka bioperformativitāte ekoteātra izrādēs Latvijā // Latvijas Nacionālā vēstures muzeja raksti Nr. 31. Koks un cilvēks Ziemeļeiropā no senvēstures līdz mūsdienām*. Latvijas Nacionālais mākslas muzejs, 280.–290. lpp.
6. Balcare, K. (2023). *Mārupītē noslikusi kurpe: ilgtspējas aspekti Latvijas ekoteātra izrādēs // Liepājas 28. Starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums Aktuālās problēmas literatūras un kultūras pētniecībā*. Indexed by *EBSCO*. DOI: <https://dx.doi.org/10.37384/APLKP.2023.28.027>
7. Balcare, K. (2022). *Dzīvesstāsts kā dramaturģiskais mugurkauls ekoteātra izrādēs Latvijā 2020. gadā // Daugavpils Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes rakstu krājumā Zinātniskie lasījumi XXXII*. Indexed by *EBSCO*.
8. Balcare, K. (2022). *Ecotheatre: Changing Perspective From Who We Are Towards Where We Are // Culture Crossroads*. Vol. 21. Indexed by *Scopus*. DOI: <https://doi.org/10.55877/cc.vol21.271>

9. Balcare, K. (2022). Reduce, Reuse or Refuse? Pioneering Sustainability in Theatre Scene in Latvia // *Nordic Theatre Studies*. Vol. 34 (1), pp. 109–126. Indexed by *Scopus*. Available: <https://tidsskrift.dk/nts/article/view/137929/182209>
10. Balcare, K. (2022). What Will Be Left After Us? The Rise of Ecotheatre in Latvia in Times of the Pandemic // *Critical Stages*, June 2022, No. 25. Indexed by *Scopus*. Available: <https://www.critical-stages.org/25/what-will-be-left-after-us-the-rise-%ce%bf-ecotheatre-in-latvia-in-times-of-the-pandemic/>
11. Balcare, K. (2022). Patiesību daudz balsībā. Kultūru hibriditātes slāņi Elmāra Seņkova tīmekļizrādē *Irānas konference (2020) // Acta Academiae Artium IV*. Rīga: Latvijas Mākslas akadēmija, 86.–94. lpp.

Presentations at International Scientific Conferences in Latvia and Abroad (29)

1. *Cartography of Ecotheatre* // 17. International Conference on Cultural History *Human/Nature – Entanglements in Cultural History*. 16.06.2025.–19.06.2025. Rovaniemi, Finland.
2. *Landscapes of Ecotheatre: Imagined, Changing, Lost and Disappearing* // Project IDEUM Conference *Landscapes of Identities: History, Culture and Environment*. 05.12.2024.–06.12.2024. Rīga, Latvia.
3. *Collective Ecotheatrical Imaginaries: Performing More-than-human in Ecotheatre* // EASTAP Conference *Ecosystems of Theatre and Performance*. 28.10.2024.–02.11.2024. Sitges, Barcelona, Spain.
4. *Theatre, Ecology, Sustainability. What We Care About?* // Latvian Puppet Theatre's 80th Anniversary International Conference *Contemporary (Puppet) Theatre. Quo Vadis?* 03.10.2024.–04.10.2024. Rīga, Latvia.
5. *Spatiotemporality in Ecotheatre. Deepening Ecological Awareness Through Art* // World Environmental History Congress *WCH2024*. 18.08.2024.–23.08.2024. Oulu, Finland.
6. *Eco-narratives in the Performing Arts in Latvia: Collaborative Imagination of Changing Environment* // ISFNR 19. Congress *Folk Narratives in the Changing World*. 17.06.2024.–21.06.2024. Rīga, Latvia.
7. Kur sēnes, tur latvieši. Sēņotnes bioperformativitāte izrādē *Sēņošanas čempionāts 2021* // University of Latvia, Conference *Latvietis kokā ēd sēnes: nopietni un nenopietni par latviešiem*. 08.12.2023. Rīga, Latvia.
8. *Performing the Rewriting of the Relationship between Women and the World: An Ecofeminist Approach to Performance Malleus Maleficarum. The New Contract (2023)* // *Baltic Drama Forum & ANTS Conference*. 03.11.2023. Rīga, Latvia.
9. Vieta, dzīvesstāsts un kustība. Horeogrāfes Kristīnes Brīniņas dokumentālās dejas metode // K. Barona Conference *Kustība un dejas*. 31.10.2023. Rīga, Latvia.

10. *Folklore Motifs in Site-Specific Theatre in Latvia* // 12. YOLO Conference *Beyond the Fieldwork in the 21st Century*. 15.09.2023. Rīga, Latvia.
11. *Ecotheatrical Imaginaries: Shared Environment as Shared Space for What If Theatre* // Transdisciplinary Environmental Humanities Symposium. 06.09.2023. Oslo, Norway.
12. Mežs ienāk pilsētā. Ekoteātris kā vides aktīvisma forma // Conference *Augšanas testaments. Imantam Ziedonim 90*. 29.08.2023. Tukums, Latvia.
13. Kurš kuru? Cilvēks un/kā daba teātra spēles laukumos // Latvian Academy of Arts, 3. International Scientific Conference *Konflikts kā procesu katalizators*, 15.06.2023. Rīga, Latvia.
14. *Arboreal Bioperformativity Staged in Ecotheatre in Latvia* // Linnaeus University, Interdisciplinary Conference *Environmental Emergencies Across Media*. 15.03.2023. Kalmar, Sweden.
15. Cilvēks un *ārpus* cilvēka esošais ekoteātra ainavā: sugu teātris Latvijā // University of Latvia, 81. International Scientific Conference. 22.02.2023. Rīga, Latvia.
16. No sugu teātra līdz bioperformatīvai. Posthumānisma jēdzienu loma teātrī // Latvian Academy of Arts, International Scientific Conference *Culture Crossroads*. 04.11.2022. Rīga, Latvia.
17. *Theatre Beyond the Human. Interspecies Relations in Ecotheatre in Latvia* // Association of Nordic Theatre Scholars, International Scientific Conference *Performativity and Transgression*. 13.10.2022.–15.10.2022. Tartu, Estonia.
18. Kad koki runāja. Koka bioperformatīvatē ekoteātra izrādēs Latvijā // National History Museum of Latvia, Interdisciplinary Scientific Conference *Koks un cilvēks Ziemeļeiropā no senvēstures līdz mūsdienām*. 15.09.2022.–16.09.2022. Rīga, Latvia.
19. *Forgotten Language: Interspecies Relations and Bioperformativity on Stages in Latvia* // 9. EASLCE (European Association for the Study of Literature, Culture and Environment) Conference *Transcreations: Creaturely Encounters as Cultural Artefacts*, 12.09.2022. –15.09.2022. Granada, Spain.
20. Dabas portretējums ekoteātrī Latvijā // Latvian Academy of Arts, 2. International Scientific Conference *Humanitāro un dabaszinātņu sinerģija kultūras vēsturē un teorijā*. 16.06.2022. Rīga, Latvia.
21. *Recovery of the lost language? Plants and animals in ecotheatre in Latvia* // University of Cappadocia, 2. International Environmental Humanities Conference *Critical Animals and Plants Studies*. 16.05.2022.–18.05.2022. Cappadocia, Turkey.
22. Mārupītē noslikusi kurpe: ilgtspējas aspekti Latvijas ekoteātra izrādēs // University of Liepāja, 28. International Scientific Conference *Aktuālās problēmas literatūras un kultūras pētniecībā*. 24.03.2022.–25.03.2022. Liepāja, Latvia.

23. Ne zariņa nenolauzu? Meža tēma ekoteātra izrādēs Latvijā // University of Latvia, 80. Scientific Conference *Daba: starpdisciplinārā perspektīva*. 08.03.2022.–09.03.2022. Rīga, Latvia.
24. Dzīvesstāsts kā dramaturģiskais “mugurkauls” ekoteātra izrādēs Latvijā 2020. gadā // University of Daugavpils, *Zinātniskie lasījumi XXXII*. 27.01.2022. –28.01.2022. Daugavpils, Latvia.
25. Ekoteātris. Modīgs jēdziens vai laikmeta diktēts teātra evolūcijas process? // Latvian Academy of Culture, International Scientific Conference *Culture Crossroads XV*. 05.11.2021. Rīga, Latvia.
26. *Theatre and Environmental Conservation: Eco-narratives in Performances in the Year of Pandemic in Latvia* // University of Tallinn & KAJAK, Conference *BalteHums II*. 01.11.2021.–02.11.2021. Tallinn, Estonia.
27. *Eco-narratives in Theatre Premieres in Latvia in Year of Pandemic 2020* // 8. Baltic Student Conference *Baltic Bridges*. 22.10.2021.–23.10.2021. Vilnius, Lithuania.
28. Dramaturģija un ekoloģija: ekoteātra iedīgļi pandēmijas ēnā Latvijā // University of Latvia, International Scientific Conference *Jaunākā literatūra Latvijā*. 21.10.2021.–22.10.2021. Rīga, Latvia.
29. *Site-specific Theatre in Latvia in Times of Pandemic. What Will Remain After Us?* // *EnviroAnt*, International Conference *Environmental Anthropology 2021: Hope, Ruination and Environmentalism*. 14.10.2021.–15.10.2021. Tallin, Estonia.

Participation in Scientific Committees (3)

1. Participation in the International Scientific Committee of the European Union project *Sustainable Theatre Alliance for a Green Environmental Shift – STAGES*, Chair of the Scientific Committee (2023–2025).
2. Participation in the Scientific Committee of the Latvian Puppet Theatre’s 80th Anniversary International Conference (2023–2024).
3. Participation in the Scientific Committee of the International Seminar *Modes of Production: Performing Arts and the Ecological Transition*, organised by the University of Coimbra, Portugal (2024).

Study Courses (1)

Environmental Protection (1 KP, 16 academic hours), Latvian Academy of Culture.

Popular Science Publications in Sector Resources (7)

1. Ekoteātris // *Teātra Vēstnesis*, 2024/IV (156), Ecotheatre as Main Topic of the Professional Magazine for Performing Arts Sector in Latvia, Guest Editor. Available: <https://teatravestnesis.lv/category/ekoteatris>

2. Kur tu esi vētras un plūdu laikā? Piezīmes no Eiropas teātra un performances pētnieku asociācijas konferences // *Teatravestnesis.lv*, 12.2024. Available: <https://teatravestnesis.lv/article/1059-kur-tu-esi-vetras-un-pludu-laika>
3. Ekoteātris // *Enciklopedija.lv*, 21.02.2024. Available: <https://enciklopedija.lv/skirklis/185898-ekoteātris>
4. Ekoteātris Latvijā // *Enciklopedija.lv*, 18.10.2023. Available: <https://enciklopedija.lv/skirklis/185955-ekoteātris-Latvijā>
5. Kāda ir dabas loma teātrī? Diskusija ar teātra jomas profesionāļiem par ekoteātra tematiku // *Kroders.lv*, 10.11.2021. Available: <https://www.kroders.lv/viedokli/1691>
6. Svaigie ekoteātra asni Latvijā // *Kroders.lv*, 28.07.2021. Available: <https://www.kroders.lv/par-teatri/1638>
7. Asredzīgā robežpārkāpēja. Krista Burāne // *Teātra Vēstnesis*, 2022/IV (148). Available: <https://teatravestnesis.lv/article/757-asredziga-robezparkapeja-krista-burane>

GENESIS AND DEFINITION OF ECOTHEATRE

The destabilising effects of climate change, which affect all life on the planet directly, encourage artists to reveal possible ways of existence that encourage ecological change in their work, rather than simply illustrating the climate crisis [Fowkes 2022: 11]. The interdependence of species is a fundamental idea in the work of posthumanist and ecofeminist theorist Donna Haraway. It is based on the proposition that humans must create and develop in interaction with nature, recognising their interdependence [Haraway 2015: 159], because no species on Earth exists in isolation from other species [Haraway 2015: 161]. As Anna Tsing emphasises, interspecies relations are inherent in human nature. Cecilia Åsberg, a Swedish ecofeminist researcher, argues that human issues are often considered separate from environmental issues, despite them being deeply and existentially connected [Åsberg, 2020: 110]. To describe the interconnection between environmental and social issues in the 21st century, Marissia Fragkou, a Greek theatre researcher, uses the term 'ecologies of precarity' [Fragkou 2019], highlighting a globally applicable perception of the world during the climate crisis. Just as imagination and creativity are important for solving social issues, they are equally important for re-evaluating environmental issues. Environmental imagination can significantly influence how we relate to and solve environmental problems and crises [Neimanis et al. 2015: 81].

Environmental historians point out that the natural world is not a passive backdrop for human dramas [Bird Rose et al. 2012: 3]. Conversely, theatre researchers emphasise that, in the performing arts, nature has long merely served as a backdrop for social conflicts in drama. Therefore, given the climate crisis, theatre also needs to move away from using nature as a metaphor [Chaudhuri 1994: 29]. Without denying the presence of conflict in theatre, or delving into theatre and ecology issues, researcher Wallace Heim proposes using the concept of 'environmental conflict' to broaden the perspective of ecocritical performances. An environmental conflict is considered to be a conflict that arises between people when sharing elements of the environment, materials, processes, and also non-human beings⁸. In an environmental conflict, due to the differing scales of time and space, the opponent is not clearly identifiable. It is characterized by uncertainty, a lack of long-term solutions, and therefore also

---

⁸ The concept of **non-human [being]** refers to: 1) any creature, animal, or being that is not human but possesses certain human characteristics or traits; 2) objects that have human-like intellectual abilities, such as computer programs or robots. Source: *CollinsDictionary.com*. Retrieved from: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/nonhuman> [accessed 19.12.2021].

by its irresolvability. Thus, it is a conflict where on one side stands a human, but on the other side non-human beings, nature, or the environment [Heim 2018: 62–63].

Since art is capable of embracing contradictions, it can create a safe space in which it becomes possible to address the deeply emotional, affective⁹ traumas related to climate change and other environmental issues [Davis 2020: 64]. Theatre, in particular, can become a space for the human species and other species with whom humans share the planet [May 2021: 13], as well as a site for imagining a sustainable future [Hubell & Ryan 2022: 189]. Moreover, ecotheatre can be seen as a form of inclusive storytelling [Garrett 2024: 52], as it extends relationships from the human to the more-than-human.

Thus, ecotheatre has the potential to become a form of ecological imagination that, alongside social conflicts, can also encompass environmental conflicts. Such imagination can significantly influence how society responds to the growing climate crisis and environmental issues [Neimanis et al. 2015: 81], which possess the nature of a hyperobject. According to the concept introduced by ecophilosopher Timothy Morton, a hyperobject refers to large-scale entities and phenomena that are dispersed across time and space, thus being comprehensible to humans only in isolated manifestations rather than in their entirety, such as evolution, the biosphere, or climate [Morton 2018b: 22]. Moreover, ecological issues, including climate change and environmental pollution, can be characterized by the concept of slow violence, which refers to a form of violence (in this case, toward the environment) that is gradual, thus dispersed across time and space without immediate visibility [Nixon 2011], ultimately slowing down action to address these issues.

Posthumanist theorist Stacy Alaimo emphasizes that environmental issues are always both “here” and “there”; in other words, they are simultaneously local and global, personal and political, practical and philosophical. For example, consider the interaction between the body and the environment, or transcorporeality: the seemingly local contact between the body and the environment can reveal much broader networks of environmental degradation alongside social injustice, such as tracing the path of toxic substances from production to consumption [Alaimo 2017: 15]. Thus, the ecological crisis, which encompasses a range of environmental and social issues, is dispersed

---

⁹ In psychology, **affect** is understood as a short-term, highly intense emotional state. In contrast, in affect theory, the term ‘**affect**’ refers to an intense bodily sensation that arises when the environment merges with various bodies, including those of non-human beings, disrupting the notion of an embodied self and a static environment. Moreover, in material ecocriticism, the affective turn explores the dynamic interrelations between different bodies. Source: Bladow, Kyle, Ladino, Jennifer (2018). *Affective Ecocriticism. Emotion, Embodiment, Environment*. London: University of Nebraska Press.

across time and space and externally gradual, thereby hindering immediate human response and the change of attitude and action.

Ecological awareness, which can be understood as the recognition of the inevitable interdependence between humans and the physical environment, reduces the anthropocentric belief that there is no point of reference other than the human [Morton 2018: 32]. Thus, theatre, which strengthens human ecological consciousness, simultaneously weakens the anthropocentric perspective. Ecological awareness means thinking and acting ethically and politically, considering various points of reference, rather than just one – that of the human [Morton 2018: 32]. By employing the imagination, can theatre accomplish more for ecology than merely documenting, eliciting a mild moral discomfort, or replicating the actions of environmental activists? This question is raised by researcher Wallace Heim, who emphasizes that both humans and nature are not isolated entities, but rather constellations of relationships. Consequently, the theatre, as a medium, possesses the potential to generate new relational models [Heim 2018: 73]. While environmental activists often employ performative strategies in their protests as a means of gaining greater visibility in the media agenda and resonance [Kershaw 2002: 118], it is crucial to recognize that art reflecting on ecological issues has a broad set of objectives, which by no means is limited to persuading others of the importance of the problem or demanding specific actions.

The potential to create ecologically powerful images, according to British theatre scholar Carl Lavery, can be found in the language of postdramatic theatre, including site-specific performances, collaborative works, immersive installations, performances with open and changing endings, long-duration works, and large-scale community projects [Lavery 2019: 267]. Climate-sensitive art, according to climate dramaturge Zoe Svendsen, encompasses tasks such as expressing concern, imagining new forms of relationships, building connections, acknowledging guilt, collectively grieving losses, and collaboratively addressing complex questions, including the re-evaluation of who we are and what we might become [Svendsen 2021]. The tone and artistic techniques with which to engage in the conversation about the ecological crisis in theatre are decisions left to each practitioner. Some seek the causes and roots of this crisis by tracing back through time and cultural paradigms, while others explore new ways of coexistence in today's world, considering political, philosophical, and scientific aspects. Still others ground their work in registers of fear or hope in future visions, searching for alternatives to existing modes of existence [Taxopoulou 2023: 175].

Carl Lavery characterizes the tasks of ecodramaturgy as fostering a form of ecological thinking grounded in networked thought [Lavery 2019], while French researcher Eliane Beauflis sees this theatre direction as playing the role of a negotiator, helping audiences acquire the previously unlearned skill

of thinking in geobiological terms [Beaufils 2022: 355], that is, perceiving the interconnections not only with other humans but also with the more-than-human world. Creating these connections involves bodily engagement – embodiment [Woynarski 2020: 110], which deepens ecological consciousness. Emphasizing that all live performances in theatre are a form of ecosystem, ecocriticism theorist in stage arts Julie Hudson includes the active presence of the environment within the concept of ecotheatre [Hudson 2020: 5], thereby granting agency to the environment in the theatrical performance. The narrative landscapes created by ecotheatre performances become spaces for ecological imagination, where it is possible to promote the re-evaluation of humanity’s place within the ecosystem, moving away from the dichotomy between nature and culture, and approaching their interdependence. In doing so, these performances foster individual ecological awareness in the audience.

From the perspective of ecotheatre, ecodramaturgy, which encompasses not only political, philosophical, and scientific but also ethical aspects, must, first and foremost, find a form that enhances the message of the work without contradicting it. Secondly, it must identify a space in which the environment plays its own active role within ecotheatre. Thirdly, it must activate a bodily perception of the world, fostering awareness of the sociopolitical structures in which the body is situated. From both a theoretical and practical perspective on ecodirecting and ecodramaturgy, it can be concluded that, first, an ecotheatre performance is a production based on messages about the interrelations between humans and nature, where the environment – whether imagined or real – plays an active role. Considering the principles of ecoscenography, it can be concluded that, second, an ecotheatre performance is a production in which sustainability aspects are taken into account throughout the creative process, during the performance, and even after the performance, with an awareness of its environmental impact and a goal of minimizing it through circular practices.

Based on the research presented in the dissertation, the author proposes the following comprehensive definition of ecotheatre as a theatre direction:

ecotheatre

(In Latvian: *ekoteātris*, Lithuanian: *ekoteatras*, Estonian: *ökoteater*, Ukrainian: *ekomeamp*, German: *Ökotheater*, French: *écothéâtre*, Spanish: *ecoteatro*)

is a theatre that focuses on the relationship and interplay between the human being and the more-than-human world, including non-human entities, in which environmental conflicts and challenges are present, and that takes sustainability aspects into account throughout the entire life cycle of the performance, striving for circularity within it.

In its fullest and broadest sense, the term 'ecotheatre' applies to performances that align with the principles of ecodirecting or ecodramaturgy and ecoscenography as defined.

In a narrower sense, corresponding to one or a few principles, the term 'ecotheatre performance' can be applied to a performance that:

- 1) substantively addresses the interrelations between humans and nature or the environment;
- 2) substantively explores a hyperobject – such as the issues of climate change, biodiversity, ecological crisis, or pollution;
- 3) physically engages the audience in the action and activates their bodily memory in interaction with the space;
- 4) creates a positive environmental impact during or after the performance through specific practical actions;
- 5) is created and performed with consideration of environmental sustainability and circularity principles, implementing an ecoscenographic approach.

SCHEME OF ECOTHEATRE

The complexity of ecotheatre, in terms of its impact and manifestations, is reflected in the ecotheatre scheme developed by Kitija Balcare in her doctoral thesis. The theoretical section outlines the influences of ecodirecting, ecodramaturgy and ecoscenography, while the analytical section focuses on an in-depth study of the stage. The organisational dimension is an area for further research.

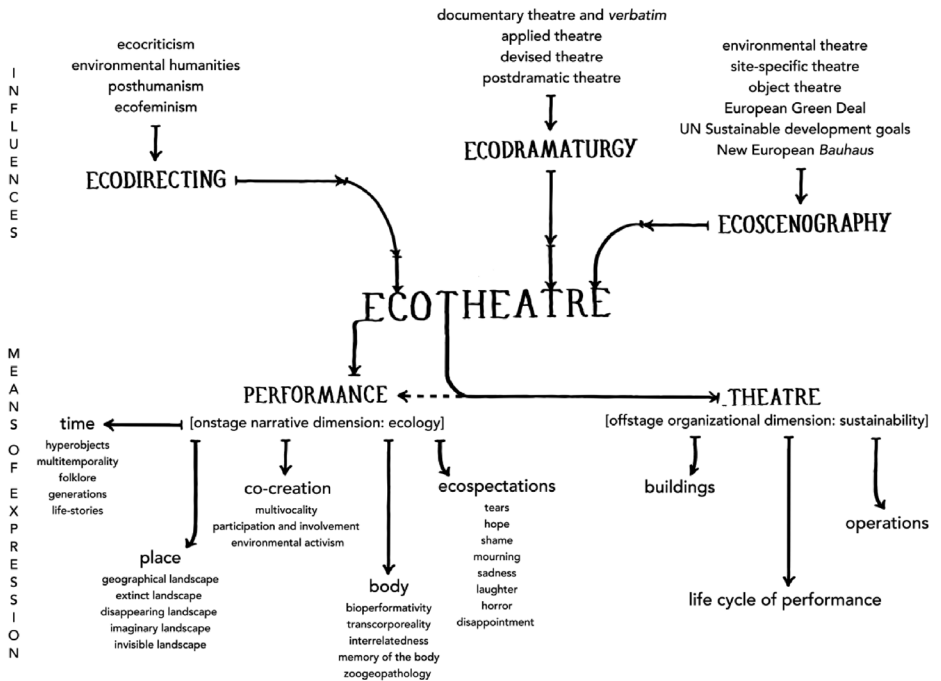

Figure 1. Ecotheatre scheme. Author: Kitija Balcare.

CONCLUSIONS

1. Ecotheatre's narrative landscapes create spaces for ecological imaginaries, where humanity's place and role it is possible to re-evaluate humanity's place and role in within the ecosystem can be re-evaluated. This process involves moving beyond the traditional opposition between nature and culture, towards a recognition of their interdependence. In doing so, it deepens the audience's ecological awareness.
2. Alongside the fundamental questions of 'Who are we?' and 'Where are we?' in theatre and its productions, the question 'How are we?' also plays a crucial role in ecotheatre. This question delves into the interrelationships between humans and the non-human world (including interspecies connections), exploring how these relationships are formed and the ethical considerations that underpin them.
3. Ecodramaturgy examines the interaction between humans and the more-than-human world. It portrays the relationships between humans and non-human beings, as well as between humans and the environment. Shifting from a human-centred worldview to an ecocentred perspective, it explores diverse forms of coexistence.
4. The ecodirecting approach involves the director's decision to highlight ecological themes within a play or other pre-written dramatic material. This approach contextualizes the action within environmental conflicts relevant to the production's time, while consistently maintaining an ecocentric perspective throughout.
5. Ecoscenography refers to scenography desigend with ecological ethics in mind. It acknowledges environmental impact of performances and strives to minimize this impact by adopting a circular approach to creation process. Ecoscenography incorporates diverse approaches and aesthetic choices, ensuring that the materiality of the performance reinforces its message.
6. Ecotheatre is a theatre that focuses on the relationship between humans and the more-than-human world. It tackles environmental issues and conflicts, taking sustainability into account throughout the entire lifecycle of a performance and striving for circularity. The term 'ecotheatre' can be used in two ways: in its broadest sense, to refer to the theatre movement as a whole, or in a more specific sense, to refer to individual performances that align only partially with the aspects outlined in the definition.
7. To capture the dispersion of time and space in ecotheatre performances and deepen understanding of natural cycles and environmental history, theatre practitioners employ various strategies, often combining them. First, to strengthen connectedness, they use a generational approach that involves

stories passed down through generations, transmitting ancestral knowledge and linking the present with future generations. Second, they incorporate folklore – such as legends, folk songs, beliefs, proverbs, and spells – to travel through time and space. Third, they draw on the life stories and personal experiences of various individuals, including ordinary people, scientists, researchers, and environmental practitioners, to engage with environmental issues.

8. Ecotheatre performances employ various strategies when selecting and designing locations. First, they use real-world locations outside traditional theatres for performances that either take place in single location or follow a specific route or territory. Second, ecotheatre is characterized by the reconstruction of lost or forgotten places, which are revived in 'black box' stage spaces, audio performances, or digital theatre. Third, ecotheatre adopts a site-specific theatre approach, selecting locations that actively contribute to the performance, such as particular museums, abandoned factories, or landfills.
9. In ecotheatre, relationality plays a crucial role in two key ways: first, in the message itself, which fosters ecological awareness; and second, in the process of creating the performance. Ecotheatre works are characterized by a shared demiurgic function – they are created through collaboration with individuals who are not typically involved in the performing arts, such as local residents, experts, scientists, journalists, archivists, audience members, non-governmental organizations, and specific target groups, such as children or young people. This inclusive, multi-voiced co-creation strategy can be applied at every stage of the process, from concept development to staging and performance.
10. Strengthening our connection with more-than-human world is crucial for fostering ecological awareness. This physical connection is manifested in ecotheatre performances through a pronounced corporeal presence, which included the rejection of conventional roles, androgyny, and the anonymity of performers (such as avoidance of facial expressions and the use of face masks). The dramatic text is often rejected as the foundation of the performance, replaced by fragmented scenes and movements. Audience members are also physically engaged to emphasize interconnectedness. For instance, their sensory experiences (sight, hearing, taste, touch, and smell) are heightened, and they may participate in creating specific choreographic patterns. Through the role of live scenography, the audience becomes an active component of the ecosystem.
11. Climate change and related ecological challenges, such as biodiversity loss and the spatial and temporal dispersion of environmental issues, hinder ecologically conscious human behaviour. This behaviour can be enhanced by strengthening intergenerational connections and fostering a sense of

- interconnectedness across space and time. Ecotheatre, as a form of collective environmental imagination, provides audiences with alternative spatial and temporal perspectives, which are vital for fostering ecological awareness.
12. Bioperformativity refers to the body's liberation from the confines of symbols and metaphors, transforming it into a tangible physical presence. In the imagined worlds of ecotheatre, this concept offers audiences an alternative to the existing world order. Ecotheatre serves a platform for posthumanist ideas, enabling the performer's body to transcend conventional boundaries of movement and embrace bioperformativity.
  13. The body and its expressions play an important role in shaping and understanding interspecies relations. Art provides a suitable space for imagination, expanding individual experiences to the collective level, thereby enhancing ecological awareness.
  14. The theatre of species, a subgenre of ecotheatre, allows for the experience of various forms of coexistence through physical engagement. In ecotheatre performances, the masking of individual faces and their distinctive expressions serves as a theatrical technique for embodying other species, while simultaneously highlighting the significance of physical existence.
  15. The movement of participants, both performers and audience members, in an ecotheatre performance plays a crucial role in fostering a sense of relationality. In this way, ecotheatre, as a collective space of imagination, allows bioperformativity to engage visitors with an environment that enhances their ecological awareness. This is achieved through inclusive physical participation, the stimulation of various senses, and interactions with the non-human world.
  16. Ecotheatrical strategies employed in environmental activism operate on two levels. First, in the creation of original ecotheatrical works, theatre practitioners foreground environmental issues currently on the political agenda, integrating them into their performances and shows. Second, participatory ecotheatre transforms audience members into co-performers, immersing them in the context of a specific environmental conflict for the duration of the performance. Additionally, performing arts practitioners use performative, theatrical strategies in protests to draw the public attention to pressing environmental issues or conflicts, actively engaging in environmental activism through their personal involvement and public outreach.
  17. Ecotheatre has a potential to create a collective imaginative space where various forms of ecospectation can coexist within a single performance. These include laughter, serving as an intellectual, emotional, and physical tool to highlight environmental conflicts through comedy and irony, thus exposing their contradictions; ecogrief, which allows the audience to confront current or potential losses; and hope, which strengthens ecological awareness and inspires continued environmental activism.

DISCUSSION

As discussions surrounding the ecological crisis and the impacts of climate change continue to intensify, art presents a unique opportunity to engage in these dialogues by offering diverse perspectives and impacting individuals not only intellectually, but also emotionally and physically. The imaginative space provided by theatre serves as a platform to cultivate ecological awareness, a critical element in fostering active participation in addressing environmental conflicts.

The analysis of collective environmental awareness within ecotheatre, as explored in the doctoral thesis 'Performing Arts in the Discourse of Ecocriticism: Ecotheatre in Latvia in the 21st Century', reveals how this theatre movement, from an ecocritical perspective, is characterised by the coexistence of different temporal and spatial dimensions. It highlights the strengthening of intergenerational connections, the incorporation of folklore, myths, and personal narratives, as well as life stories, the activation of bodily memory and sensory engagement, the rejection of spoken text, and the use of bioperformative movement. This is an affective experience that engages a broad emotional spectrum and involves a collaborative process both the creation and performance phases, as well as the interaction with the audience. It also encourages active participation, both intellectually and emotionally. Similar to environmental activists, including theatre practitioners, who adopt a theatrical approach, environmental conflicts are represented within the performances, offering varied perspectives on specific issues. It can be concluded that the performative nature and expressive fields of theatre practitioners manifest in environmental activism in two ways: the creation of artistic works on environmental themes, which may include documentary elements and personal experiences within performances; and active participation in environmental protests.

Building on the research direction established in the doctoral thesis, which focused on ecotheatre, several potential avenues for further research emerge. One such area pertains to the organisational dimension of ecotheatre, specifically exploring the sustainability of theatre buildings, as well as the life cycle of performances, organisational activities, and habitual practices. Another avenue for future research involves a deeper exploration of ecoscenography, with the goal to systematising scenographic techniques and stage expressions in relation to the life cycle of performances and their cyclical nature. The third area for further research focuses on researching the audience of ecotheatre performances, and investigating how, and to what extent, these performances influence their ecological awareness, particularly in the context of environmental

activism. Another important research direction involves analyzing performance art in Latvia from an ecocritical perspective, specifically examining the role of ecocriticism in the context of environmental protection activities. Additionally, there is a task to consolidate the use of concepts characteristic of environmental humanities, as they have been adopted and adapted in the doctoral thesis.

BIBLIOGRAPHY / BIBLIOGRĀFIJA

1. Alaimo, S. (2010). *Bodily Natures. Science, Environment, and the Material Self*. Bloomington: Indiana University Press.
2. Alaimo, S. (2023). Transcorporeality II: Covid-19 and Climate Change. In: R. Braidotti, E. Jones, G. Klumbyte (eds.). *More Posthuman Glossary*. London and New York: Bloomsbury Academic, pp. 147–149.
3. Åsberg, C. (2020). A Sea Change in the Environmental Humanities. *Ecocene: Cappadocia Journal of Environmental Humanities* 1, No. 1 (June), pp. 108–122.
4. Beattie, G., McGuire L. (2019). *The Psychology of Climate Change*. London: Routledge.
5. Beaufls, E. (2022). Staging Larger Scales and Deep Entanglements: The Coice of Immersion in Four Ecological Performances. In: L. Campos, P. Louis-Patoine (eds.). *Life, Re-Scaled: The Biological Imagination in 21st-century Literature and Performance*. Cambridge, UK: Open Book Publishers, pp. 353–377.
6. Beer, T. (2021a). *Ecoscenography. An Introduction to Ecological Design for Performance*. Singapore: Palgrave Macmillan.
7. Bladow, K., Ladino, J. (2018). *Affective Ecocriticism. Emotion, Embodiment, Environment*. London: University of Nebraska Press.
8. Chaudhuri, U. (1994). There Must Be a Loaf of Fish in That Lake: Toward an Ecological Theater. *Theater*, Vol. 25 (1), pp. 23–31.
9. Chaudhuri, U., Enelow, S. (2014). *Research Theatre, Climate Change, and the Ecocide Project: A Casebook*. London: Palgrave Macmillan.
10. Cless, D. (1996). Eco-Theatre, USA: The Grassroots Is Greener. *TDR* (1988-), Vol. 40 (20), pp. 79–102.
11. Cless, D. (2010). *Ecology and Environment in European Drama*. London: Routledge.
12. *European Green Deal*. Available: <https://www.consilium.europa.eu/lv/policies/green-deal/#what> [accessed 25.05.2025.].
13. Fragkou, M. (2019). *Ecologies of Precarity in Twenty-First Century Theatre: Politics, Affect, Responsibility*. London: Bloomsbury.
14. Garrett, I. (2024). *Behind the Scenes of Change: Theatre's Sustainable Production Practices in Action*. In: Bilodeau, C. (ed.). *All the Good Things Must Begin: Short Plays Imagining the Future*. Arts & Climate Initiative, pp. 47–55.
15. Haraway, D. (2003). *The Companion Species Manifesto: Dogs, People, and Significant Otherness*. Chicago: Prickly Paradigm Press.
16. Haraway, D. (2015). Anthropocene, Capitalocene, Plantationocene, Chthulucene: Making Kin. *Environmental Humanities*, Vol. 6, pp. 159–165.
17. Heim, W. (2016). Theatre, Conflict and Nature. *Green Letters*, Vol. 20, pp. 290–303.
18. Hubbel, J. A., Ryan, J. C. (2022). *Introduction to the Environmental Humanities*. London and New York: Routledge.
19. Hudson, J. (2020). *The Environment on Stage. Scenery or Shapeshifter?* London and New York: Routledge.
20. Kershaw, B. (2002). Ecoactivist Performance: The Environment as Partner in Protest? *The Drama Review*, Vol. 46 (1), pp. 118–130.

21. Kleinberga, V. (2024). Klimata politika. *Nacionālā enciklopēdija*. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/195894-klimata-politika> [sk. 25.05.2025.].
22. Lavery, C. (ed.) (2018). *Performance and Ecology: What Can Theatre Do?* London and New York: Routledge.
23. May, T. J. (2005). Greening the Theatre: Taking Ecocriticism from Page to Stage. *Interdisciplinary Literary Studies*, Vol. 7, No. 1, pp. 84–103.
24. May, T. J. (2007). Beyond a Bambi: Toward a Dangerous Ecocriticism in Theatre Studies. *Theatre Topics*, Vol. 17 (2), pp. 95–110.
25. May, T. J. (2021). *Earth Matters on Stage. Ecology and Environment in American Theater*. London and New York: Routledge.
26. McMurry, A. (2019). Ecocriticism and Discourse. In: S. Slovic, S. Rangarjan, and V. Sarveswaran (eds.). *Routledge Handbook of Ecocriticism and Environmental Communication*. London and New York: Routledge, pp. 15–25.
27. Morton, T. (2018). *All Art is Ecological*. Green Ideas 3. London: Penguin Books.
28. Neimanis, A., Åsberg, C., Hedrén, J. (2015). Four Problems, Four Directions for Environmental Humanities: Toward Critical Posthumanities for the Anthropocene. *Ethics and the Environment*, Vol. 20 (Spring), pp. 67–97.
29. Nixon, R. (2011). *Slow Violence and Environmentalism of the Poor*. Harvard University Press.
30. *Opole Recommendations* (2023). European Theatre Convention. Retrieved: <https://www.europantheatre.eu/page/resources/online-library#94> [accessed 30.12.2024.].
31. Ripple, W. J., Wolf, C. et al. (2020). World Scientists' Warning of a Climate Emergency. *BioScience*. Vol. 70 (1), pp. 8–12.
32. Svendsen, Z. (2021). Climate Contexts: Some Principles for Theatre in an Era of Ecological Chaos. *Medium.com*, 31.08. Available: <https://medium.com/@zoesvendsen/climate-contexts-some-principles-for-theatre-in-an-era-of-ecological-chaos-3269d0e7530a> [accessed 22.07.2024.].
33. Taxopoulou, I. (2023). *Sustainable Theatre: Theory, Context, Practice*. Methuen Drama.
34. The European Parliament declares climate emergency. *Europarl.europa.eu*. 29.11.2019. Available: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20191121IPR67110/the-european-parliament-declares-climate-emergency> [accessed 25.05.2025.].
35. Tsing, A. (2012). Unruly Edges: Mushrooms as Companion Species. *Environmental Humanities*, Vol. 1, pp. 141–154.
36. Woyrnarski, L. (2020). *Ecodramaturgies. Theatre, Performance and Climate Change*. New York: Palgrave Macmillan.

In gratitude to my parents and in hope for my children

